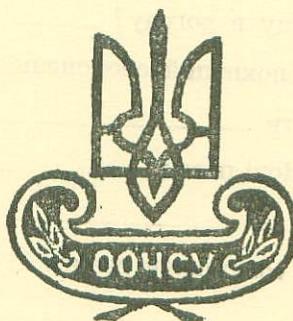

ВІСНИК

VISNYSK

ЖЕСЕРАЛД

СУСПІЛЬНО ~ ПОЛІТИЧНИЙ МІСЯЧНИК

РІК XXVII, Ч. 7-8 (291-292)

YEAR XXVII, No. 7-8 (291-292)

ЛІПЕНЬ-СЕРПЕНЬ 1973

JULY-AUGUST 1973

ЦІНА 0.60 ЦЕНТІВ

PRICE \$ 0.60

ВІСНИК

ОРГАН ГОЛОВНОЇ УПРАВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБОРОНИ ЧОТИРЬОХ СВОБІД УКРАЇНИ

ЗМІСТ

I. Вовчук — Вчора і нині	1
С. Корнич — Огляд світових подій	5
XXIV Зустріч українців Канади і Америки	9
Вол. Мартин — Дві доктрини, дві конференції, дві зустрічі	10
Уляна Целевич — Проф. д-р Нестор Процик	14
М. Трихрест — Комуністи доять Америку	16
Оксана Керч — Чортівський жарт	17
Поль Половецький — Нерозв'язана проблема 1933 року....	19
I. Пеленська — Кому в догоду?	21
Iv. Левадний — Непохитний оборонець української державності	24
Вол. Гаврилюк — Нові поезії	27
З життя Відділів	28
Акад. Сахаров про советський режим	31
Хроніка	34

ВІСНИК

I. Вовчук

ВЧОРА І НИНІ

(Слово до учасників жалобної Протестаційної Маніфестації біля пам'ятника Тарасові Шевченкові у Вашингтоні, 26 травня 1973 р.)

ВПреосвящені Владики, Всечесні Отці, Достойні Гости, Члени Конгресу і Уряду ЗСА, Дорогі Земляки Українці!

Ви, мабуть, знаєте, як кожного року в цю пору (21—22 травня) над Дніпром-Славутою, біля пам'ятника Тарасові Шевченкові у Києві та й у Львові збирається молодь, переважно студіюча, щоб пригадати і відзначити річницю перенесення праху поета з Петербургу до Канева, до „ланів широкополих”. Зібралися, прославляють Того, від кого „зайнялось і запалало” українське національне Я. Відбувається духове єднання з заповітними думами поета: „Кайдани порвіте і вражою, злою кров'ю вою окропіте!..”

Хоч зібрання ці мирні, але їх вельми бойться московська сторожа, що оберігає поржалі вже окупаційні кайдани большевицького колоніялізму на Україні. Людей розганяють, а в останні роки навколо пам'ятника виставляють велику кількість поліцій, щоб не допустити до духового єднання української молоді з пророчим заповітом „миром, громадою обух сталить” на ворога української волі.

Зібрались і ми оце біля пам'ятника невмірущому поетові, у столиці Америки, щоб у скорботі пом'янути мільйони замучених у голодовій облозі, зорганізований за пляном урядом ССР, щоб убити національне Я, примусити націю покірно ходити в окупаційному ярмі.

Вячеслав Липинський у своїх глибоких розважаннях про формування нації твердить, що нації творяться не лише в спільніх для цілого народу переможних битвах, а й в спільному горі, поразках на історичному шляху. Японці щороку в скорботі пригадують день гірошімської трагедії, дзвонять у дзвони. І ця згадка про спільне горе цементує японську націю, яка після великої поразки швидко довершила „економіч-

ного чуда”, вибившись на третє місце у світовій економіці. А економіка стелить дорогу і політиці. Не забувають і американці своєї трагедії — Перл Гарбору.

Голодова облога, зорганізована окупантією владою через 10 років після „включення” Української держави в імперський комплекс ССР, не стала після поразки у війні, її не спричинило і стихійне нещастя, а була вона політичним інструментом національної політики большевицького уряду в його програмі валикодержавства. Бурхливий розвиток української культури, зростаюча національна свідомість, а з нею й гордість за свое національне Я, викликали в Кремлі занепокоєння.

В національно-політичному становленні, що відбувалось наперед окупантійній політиці, український народ довершив мирно великого чину:

1921 року визбурвся, порвав духовний зв'язок з „московським царством”. Українська Православна Церква, обмосковлювана сотнями років, відокремилася від Московської Патріархії і проголосила себе Автокефальною — УАПЦ;

Утвердивши сама себе, Українська Церква через її Митрополита Василя Липківського проголосила, що нація є необхідною клітиною, через яку найповніше пізнається Христова наука.

Щоб припинити, перервати національно-культурне і політичне становлення нації, всіх її станів, яке загрожувало цілості і неподільності імперського комплексу — ССР, московський уряд заплянував знищити соціально-економічне коріння національного становлення прискореною колективізацією сільського господарства в Україні.

„Пролетарська Правда” в січні 1930 року била на сполох, вказуючи на небезпеку українського націоналізму. Вказуючи на зростаючий вплив українських культурно-національних сил на селянство і робітництво, навіть на декого з комуністів, що перетворювались на „контрреволюціонерів з партійними білетами”, газета твердила, що прискорена колективізація в Україні має знищити соціальну базу українського націоналізму — індивідуальне господарство.

Знаним є, що український селянин міцно тримався своєї життєвої філософії з її формулою: „гуртове — чортове”. Прискореною пролетаризацією большевики плянували вирвати свідомішчу частину нашого селянства з національного ґрунту, запроторити в сибірські простори і цим улеглити денационалізацію селянства, з його глибокою традиційністю і християнством.

Вчинивши погром над українськими культурними силами (процес СВУ 1930 року), розгромивши УАПЦ, Москва в прискореній колективізації сільського господарства (спеціальний плян для України!) почала винищувати статечніше селянство вже з 1929 року.

Від 1929 до 1932 року зліквідовано, як пишуть автори в двотомній праці „Історія українського селянства УРСР” (Наукова Думка, Київ, 1967), біля 200 тисяч т. зв. куркулів. Які то були куркулі можна уявити з того, що вартість їхнього проданого майна становила 95 мільйонів рублів, або 475 рублів на одно „куркульське” господарство. Для розправи з статечним, свідомішим селянством придумано міт про окрему куркульську клясу і проти неї поведено шалену акцію під гаслом „ліквідація куркуля, як кляси”.

Розправа з свідомішим селянством була звірячою. Родини з малими дітьми викидалось

“VISNYK” — “THE HERALD”

Published by Organization for Defense of Four Freedoms for Ukraine, Inc.

Monthly except July and August when bimonthly.
Second class postage paid at General Post Office,

New York, N. Y.

Board of Editors

Address: P. O. Box 304, Cooper Station,
New York, N. Y. 10003

зимою з хат роздягненими, без куска хліба, а сусідам суворо заборонялось їм помагати чи пускати до своїх хат. Та які звірячі не були розправи в 1929—1931 роках з „куркулями” годі порівнювати їх з жахом, що прийшов у голodomірі облозі.

Ще й никі можна почути від декого, що штучний голод в Україні зорганізував московський окупаційний уряд за спротив нашого селянства „політиці колективізації”.

Про спротив і боротьбу „куркулів” багато говорить большевицька преса. Правдою є, що українське селянство чинило великий спротив большевицькій політиці в сільському господарстві. Цілі райони були охоплені повстаннями, загрожуючи охопити всю Україну. Мабуть, боячись того, в 1930 році й зроблено відступ у московсько - большевицькій війні проти українського селянства. Того ж року, десь перед сівбою, Сталін опублікував статтю „Запаморочення від успіхів”, в якій всю вину за злодіяння і вандалізм у переведенні приспішеної колективізації в Україні покладав на місцеві партійні органи.

Але спротив, включно із збройною боротьбою, мав місце до суцільної колективізації, яку закінчено вже на початку 1932 року, коли біля 80% селянських господарств в Україні охоплено колгоспами, — оботарено.

Як загнали селян в колгоспи, тоді почалася генеральна розправа з селянством України і Кубані, де мешкало українське населення.

Плян голодової акції докладно опрацювали в кремлівській політичній лябораторії, імперському штабі, очоленому Л. Кагановичем — керівником сектору сільського господарства при ЦК КПСС, а головнокомандувачем для переведення голодової облоги призначено П. Постишева.

Для здійснення акції з Москви відряджено в Україну спеціальні бригади так званих „двадцятип'ятитисячників” — комуністів, виключно росіян. А в січні 1933 року „надіслано” ще 15,000 постишевських „крепкіх, іспитаних большевиків”.

Як бачите, цілу армію вислано проти безбонного українського селянства, загнаного у колгоспи. З активною допомогою комнезамського і комсомольського шумовиння, відповідно

підготованого, постишевська гвардія взялася за розправу, обложивши українські села голодом.

Пізніше П. Постишев оцінював ту розправу як „переломовий момент, що відкрив новий етап переможної битви большевиків в Україні”.

З моого погляду в історії змагу української нації за державно-політичну волю голодова облога, зорганізована Москвою, була другою Полтавою в зударі двох протиставних сил. Тільки розміри голодової облоги, її страхіття були далеко більшими від звірств „собак” царя Петра після перемоги під Полтавою 1709 року.

Вінстон Черчілл у своїх спогадах „Друга світова війна” розповідає, що під час зустрічі зі Сталіним у Москві 15 серпня 1942 року, на прощальній вечері, в присутності Молотова він за питав:

— „Чи труднощі цієї війни в якійсь мірі можна порівняти з труднощами колективізації?”

Відповідь Сталіна, що був тоді напідпитку, тхне могильним холодом:

— „О, ні, — сказав він, — колективізація була страшим кошмаром! І це страхіття тривало чотири роки... Але ця акція була абсолютно потрібна для Росії”.

Ще й нині можна почути іноді від людей, які насмоктались большевицької діялектичної юшки, що штучний голод був спричинений економічною перебудовою господарства імперського комплексу, — індустріалізацією. Пляновики, мовляв, помилилися в розрахунках, — говорити дехто. Ні, то не був прорахунок, була то плянова акція „абсолютно потрібна для Росії”, щоб утримати відновлену большевиками імперію.

Підготову до облоги голодом українських сіл в московському штабі, після того, як закінчили суцільну колективізацію і виселили заможніше селянство, почали дбайливо з 1932 року. Урожай в Україні того року був середній, зібрано, за урядовою статистикою, 16,65 мільйона тонн збіжжя. Зібраного вповні вистачило б для України більше як на рік. Але у кремлівському штабі заплянували для України „державні поставки” з колгоспів в такому розмірі, що й двох урожаїв було б мало для виконання пляну. Після першого пляну „спущено” додатковий плян хлібоzдачі, а потім вимагали здачі „залишків” сіль-

ськогосподарських продуктів.

„Двадцятип'ятитисячники” при допомозі комнезамського шумовиння заготовляли, виконуючи „пляні”, так, що й недопечений хліб забирали, забирали все, що могло підтримувати життя селянства. Для певності, боячись, щоб голодне населення не зужило посівного зерна, в багатьох районах його вивезли з колгоспних зерносховищ до зерносховищ РСФСР або до великих міст. Того ж 1932 року проведено „пашпортизацію”, щоб не допустити голодного селянства без пашпортів до міст. До речі, ще й нині наше селянство не має пашпортів і позбавлене права вільно пересуватись по країні.

При машино-тракторних станціях, пересічно дві на адміністративний район, і при радгоспах зорганізовано політвідділи з уповноваженими ГПУ при кожному. Начальники політичних відділів одержували призначення не з Харкова (столиці України), а з Москви. Харчі бони одержували безпосередньо з Москви. В Москві боялися, що, одержуючи харчі в місцевих господарствах, дібрани люди піддадуться місцевим впливам, як нині говориться: заразяться „місництвом”. Цього „місництва” Брежнєв нині теж боїться, він вважає місництво небезпечним проявом, воно є „родичем націоналізму” в економічному житті.

Диспозицією для голодової акції став закон з 7 серпня 1932 року, виданий при збиранні врожаю. Закон „Про охорону соціалістичної власності”, що уможливлював повну сваволю місцевих агентів окупаційної влади.

Прикриваючись в назві „охороною соціалістичної власності”, цей закон дозволяв постишевській гвардії з комнезамами висилати людей на 10 років заслання за спробу назбирати на дорозі чи на стерні колосків або й засуджувати на розстріл. На „соціалістичних ланах” наказано спорудити спостережні вежі.

Дні й ночі чатували комнезамські цуцики на тих вежах, охороняючи урожай від хліборобів, загнаних у колгоспи. Україна поза містами нагадувала обложений військовий табір. У селах, розташованих біля великих міст та індустріальних центрів, установлено спеціальний нагляд, щоб не пускати селян до міст шукати рятунку. А ті, що пробивалися, не могли знайти праці в містах, бо заборонялося приймати на роботу

„безпашпортних” колгоспників, вони, мовляв, не хочуть працювати, — такі чутки спеціально ширилося по містах.

*

Голод почався вже з осені 1932 р., а ранньої весни 1933 року він набув величезних розмірів. Тисячі людей вмирали по шляхах до міст, в селах нікому було вивозити трупи, цілі села вимерли і пізніше були заселені людьми з Півночі. Базарні площа в Харкові були завалені мерзлими трупами, їх не вспівали вивозити. А в цей час стандартні репродуктори з ранку до ночі горланили: „Я другої такої страни не знаю, гдє так вольно дишет чоловек”.

В поїздах, що їхали з Москви на південь (Крим і Кавказ), кондуктори зобов’язані були заслоняти вікна фіранками, щоб заховати від пасажирів, які їхали на відпочинок, натовпи виснажених селян і дітей. Вони простягали руки до вагонів, благаючи хліба.

А в етнічній Росії, яку завжди хлібом годував український селянин, голоду не було! В зерносховищах РСФСР було повно збіжжя, а з чорноморських портів уряд СССР вивозив українську пшеницю великими кораблями закордон, продану по демпінгових цінах.. В 1932 р. вивезено 1.760,000 тонн, в 1933 — 1,717,500, в 1934 — 827,800.

Голодова облога, як політичний інструмент вжитий московським окупаційним урядом проти української нації, щоб припинити національно-політичне становлення українського народу, спричинила велике спустошення. Але й московський окупант не здобув перемоги ні в економіці, ні в соціально-політичному житті.

Як не маневрує ханат ЦК КПСС в сільськогосподарській політиці то „відступаючи”, то „затискаючи шруби” над колгоспним збанкрутіваним ладом, в країні не вистачає зерна на господарські потреби і для прохарчування населення.

Примара голоду з року в рік тяжіє над совєтською імперією. Хоч і хвалився П. Постишев і С. Косіор — намісники України в ранзі перших секретарів КПУ, успіхами 1933 року, в яких „розвітто гнізда українського націоналізму”, українська дійсність нині, через 40 років, говорить протилежне.

Ледве живим підвівся український народ після

1933 року: посіченим, виснаженим докраю. Але вижив. Перейшов і жахливе лихоліття Другої світової війни, після якої знов зазнав „голодової акції”. Вона теж прийшла не з неба, а з московського імперського штабу, як то підтверджив Хрушчов у своїх спогадах. А він же був одним із організаторів „повоєнного голоду, головним чином на лівобережних просторах України. Повоєнна голодова акція не мала розмірів 1933 року, бо в ті роки на Західніх Українських Землях діяла Українська Повстанська Армія під проводом УГВР і ОУН. Завдяки збройно-політичній боротьбі в ті роки Правобережжя не зазнало голоду, як то було на Лівобережжі. В „Літературній Україні” з 18 серпня 1972 р. просмінулася лише згадка про цей „повоєнний голод”. Кореспондент „Літературної України”, агітуючи „хліборобів” ощаджувати хліб, повчає їх прикладом минулого. Працівниця Лідія Яленко розповіла таке:

„А от я пригадую повоєнні роки. Жили ми тоді в селі, на Донбасі. Про хліб лише мріяли. А то ходили в ліс і збирали жолуді. Товкли їх у ступі і виходило таке собі темнувате борошненце. З нього і пекли хліб. Він був дуже гіркий. Але їли, нічого не поробиши”.

*

Поет національної ідеї Василь Симоненко про яких повоєнних часів в Україні говорить:

Коли б усі обдурені прозріли,
Коли б усі убиті ожили,
То небо, від прокльонів посіріле,
Напевно б репнуло
від сорому й хули.

В скорботі, поминаючи замучені мільйони українців, повертаємо лице до свого народу. На „гіркому” хлібі з жолудиного борошна він підносився, пізнавав своє національне Я, — обдурені прозрівали. В широкому процесі прозрівання творчі іскри, кинуті відважними шестидесятниками, одержимими національною ідеєю, запалили полум’я національно-політичного становлення нації.

В імперському штабі єдинодержавства большевицького, мабуть, уважали, що, після „голодових акцій” і „винищування гнізд українського націоналізму”, настав „порядок”, нація упокорилася. Прорахувались великороджавні стратеги

і дуже прорахувались! На урочистостях єдинодержавства, відзначаючи 50-річчя створення московського імперського комплексу, нинішній володар цього „царства” Леонід Брежнєв змушеній був признати, що націоналізм поневолених націй дошкауляє урядові і ханатові ЦК КПСС. Навіть вчоращній намісник московський на Україні, Петро Шелест, який довгі роки боровся з українським націоналізмом, звичайно „буржуазним”, заплутався в „невидимих” нитках національної ідеї, якими оповито українське життя, вгруз у націоналізм, наполегливо поборюючи його, і „втратив чіткі критерії” брежнєвського єдинодержавства з його нинішньою формулою: „Серце вітчизни — Москва. Серце дружби (інтернаціональної) — Росія”.

Новий намісник в Україні Володимир Щербицький на квітневому пленумі партійної знаті з України кляв „буржуазний націоналізм”, дорікаючи під владній йому партійній знаті, що вона „не створила атмосфери нетерпимості до будь-яких нездорових в ідейно-політичному відношенні проявів”.

Згадую це, щоб ствердити, що ворог і кат, хоч і завдав нації дуже великого горя, не упокорив її. В Україні нині, як і 40 років тому, іде змагань двох протиставних сил. По однім боці стоять сили, об’єднані національною ідеєю, націоналізмом, по другому — брежнєвсько-большевицьке єдинодержавство, що спирається на „глибоко інтернаціональний” російський народ.

Наша жалобна протестаційна маніфестація випала перед приїздом до ЗСА Леоніда Брежнєва — володаря московського царства з титулом генерального секретаря ЦК КПСС. Прига-

дуючи в скорботі голодову трагедію в Україні, ми протестуємо перед американським світом проти національно-культурного винародовлення, яке провадить в Україні комуністична партія, очолена Л. Брежнєвим. Він шукає економічної підтримки американського бізнесу, з яким комунізм веде невгаваочу боротьбу. Деяло діялось і 40 років тому, коли ЗСА визнали ССР. Задивлений у зиски, Арманд Намер, як і інші представники великого бізнесу, вже підраховують прибутки, „заплющують очі” на те, що їхня економічна підтримка ССР скріпить трухлявіочу владу ханату ЦК КПСС, помагаючи їйму утримувати рабство над поневоленими Москвою націями.

Лихом нашого часу є байдужість до більшевицьких злодіянь — „мюнхенська хворoba” пасивності і відступу. Вона поширилась і серед американського ділового світу. В гонитві за „вигодами” від торгівлі з країною неволі і тоталітаризму, люди великого бізнесу уникають сувереної дійсності у відносинах між двома політичними світами, хочуть обійти її. Заколисані обіцянками більшевицьких володарів про вигоди від дружби, вони не хочуть чути закликів Москви до посилення боротьби з реакційними ідеями, цебто теж і з ними. Марні надії їхні на те, що сувора дійсність завтра якось зникне. Ні, не зникне — розплата за пасивність прийде.

В скорботі пригадуючи жахливу трагедію, зустріньмо Брежнєва, який керує національно-культурним винародовленням в Україні, так, щоб наш голос протесту почули ті, які щороку збираються на березі Дніпра-Славути, готовуючись волю нації здобути!

С. Корніг

ОГЛЯД СВІТОВИХ ПОДІЙ

Цьогорічний передогірковий сезон переповнений важливими світовими подіями, і газети не будуть змушені писати про морських зміїв, що появляються там десять на віддалених пустельних островах. Вправді, в цім сезоні вештається по цивілізованому світі кривава червона потвора в краватці, з голосом сирени і лагідною усмішкою. Має вона також із собою куфери із взірцями різних догідних комерцій-

них угод.

В останніх роках увійшли в дипломатичну практику взаємні відвідини голів держав. Видіється їм, що завдяки своїй позиції і авторитетові, їм легше полагоджувати державні справи. Навіть московський диктатор, заохочений поїздками през. Ніксона до червоного Китаю і Москви, зліз зі свого високого трону в Кремлі і поїхав у світ — до Бонну, а далі й до Ва-

шингтону та до Парижу.

Ще перед приїздом Брежнєва відбулася поїзда президент Ніксона до Ісландії для зустрічі з французьким президентом Жоржем Помпіду. Обидва президенти прибули в Рейкіявік, столицю Ісландії, 30-го травня і протягом двох днів нараджувалися. Кореспонденти пишуть, що та конференція не принесла особливих успіхів. Президент Помпіду не виявив заінтересовання до Європейської конференції на вершинах. До ЗСА приїздили англійський прем'єр Гіт, італійський прем'єр Андреоті, німецький Брандт. Далі була конференція з Брежнєвим. Кажуть, що Ніксон десь восени хоче відбути в Брюсселі спільну конференцію для зреформування НАТО, з оголошенням спільної декларації політичних цілей. Відомо, що Помпіду й інші провідники західноєвропейських країн проти тих проектів. Вони вважають, що такі декларації були б доцільні по закінченні переговорів у справах нової міжнародної монетарної системи, реформ митних оплат і торговельних оборотів, що в свою чергу вимагало б участі Японії і вияснення спільногого становища до СССР.

В Європі побоюються, що ЗСА можуть якожнебудь угодою з Москвою заскочити Західну Європу. Ці побоювання безпідставні. Стосунки Москви з Вашингтоном не є нічим новим. Не може в них бути поважних змін. Це підтвердилося під час візити в ЗСА московського диктатора Леоніда Брежнєва в днях 18-26 червня ц. р.

Задовго перед приїздом Брежнєва світова преса багато писала на тему його приїзду. Тижневик „Ю. С. енд Ворлд Ріпорт”, надрукувавши інтерв’ю з колишнім амбасадором ЗСА в Москві Я. Бімом, так накреслював цілі візити Брежнєва в ЗСА: він хоче запевнити для Москви на американському ринку митні привілеї. Крім того, Москва потребує договорів у справі експлуатації земного газу і нафтових родовищ на Сибіру. На думку Біма, москалі хочуть від ЗСА збіжжя, добрив і промислового знаряддя. Наладнати експлуатацію газу і нафтових родовищ на Сибіру вимагало б дуже довгого часу, якщо Москва не дістане допомоги збоку ЗСА, Японії або Західної Європи. Москві бракує до того рур і модерного при-

ладдя. Бім бачить у московській економіці великі недостачі і низьку видатність праці робітників. Поза тим, Москва не має ані закордонних девіз, ані достатніх запасів золота. Щодо закордонної політики Москви, то Бім думає, що головною ціллю її є забезпечення від Китаю. Стосунки на китайсько - московськім кордоні тепер устабілізувалися, а все ж Москва бойтися, щоб Китай не підписав проти неї союзу з Америкою, Японією або Німеччиною. Бім не думає, щоб Москва рішилася тепер завдати превентивний удар по Китаю, бо це було б пов’язане для неї з великим ризиком. Не думає він також, щоби Москва намагалась закріпити свої позиції на Індійськім океані, бо має досить роботи на Середземному морі. Москві не залежить тепер на відкритті Суезького каналу.

Леонід Брежнєв прибув до ЗСА 16 червня, хоч офіційна його візита почалася, як сказано, 18 червня. На летовищі вітали московських гостей державний секретар В. Роджерс і московський амбасадор в ЗСА Анатолій Добринін. З Вашингтону Брежнєв поїхав до осідку Президента Ніксона в Кемп Дейвід, а в неділю вів довгі переговори з дорадником Президента д-ром Г. Кісінджеєром. Президент Ніксон провів кінець тижня на Флоріді в Кей Біскайт.

У понеділок ввечері відбувся в Білому Домі бенкет на честь Брежнєва. У його виступах не було таких „хрущовських” виразів, як „ми вас угробимо”. Брежнєв тримався членою і приязно, підкреслюючи симпатію московського народу до ЗСА. Був ніби розчулений, підкреслював свою приязнь до президента Ніксона.

У своїх коментарях перед початком нарад обидва державні провідники заявили, що вони рішенні працювати для тривкого світового миру, хоч не треба забувати, що ді наради відбувалися під акомпаньємент вибухів американських бомб у Камбоджі і при постійному порушуванні другої угоди про перемир’я у Південному В’єтнамі. Протягом тижневого перебування Брежнєва в ЗСА обидві сторони підписали 9 угод, приготованих в Москві, коли був там д-р Г. Кісінджеєр.

По відлєті Брежнєва проголошено довгий комунікат в Сан Клеменсі про висліди „пере-

говорів на вершинах". В першому пункті цього комунікату стверджено поліпшення американсько-московських стосунків. В другому пункті говориться про обмеження нуклеарної зброї і покликається на проголошені в тій справі дві декларації. В справі торгівлі заявлено, що обидві сторони будуть стреміти до її зросту на 50 відсотків. В справі Близького Сходу згадується лише, що на тому обширі повинно прийти до договору, згідного з інтересами всіх його народів. В справі роззброєння в Європі комунікат подає дату початку переговорів — 30 жовтня 1973 р. В справах торговельних комунікат нічого не згадує про упривілейовані мита для Москви. Також не згадується про урядові гарантії для промисловців, які схочуть експлуатувати земний газ і нафтові родовища в Сибіру. Далі йдуть згадки про потребу посилення культурної виміни.

Так, все було б добре, якби ті зустрічі відбувалися в умовах мирних стосунків. Але не треба забувати, що в той самий час, коли Брежнєв з приязною усмішкою запиав у ЗСА шампанське, москалі підтримували воєнні дії в Камбоджі і в Південному В'єтнамі, порушуючи підписане перемир'я. Чи це сумісне з мирним співжиттям?

Заохочений „тріумфальним” прийняттям у ЗСА, де „вождь світового пролетаріату” не хотів зустрічатися з американським робітництвом і виразно побоювався ворожих демонстрацій емігрантів з понеголених Москвою країн, Брежнєв 26 червня відletів до Парижу.

Тим часом у ЗСА демократи і всякого роду ліберали ведуть боротьбу проти уряду през. Ніксона. Вони стараються провести в Конгресі ухвалу, що заборонила б урядові фінансувати військові акції в Камбоджі. Проти ухвали Конгресу в тій справі президент Ніксон вніс вето. Проти вета президента конгресовій опозиції вдалося зібрати тільки 241 голос проти 173, отже забракло її потрібних для кваліфікованої більшості 35 голосів. Опозиція заповіла, що внесок про оборону кредитів на оборону Камбоджі долучуватиме до кожного внеску в Конгресі, щоб в такий спосіб скасувати вето Президента.

ЗСА мають поважні труднощі у внутрішній політиці — в справі т. зв. Воторгейтської афе-

ри. Провідник сенатської комісії в тій справі, сенатор Самюел Ервін (демократ), реа сумуючи зізнання головного свідка, колишнього правного дорадника Білого Дому, Джана Діна, ствердив, що Президент і особи, що діяли в його імені, порушили четверту поправку до конституції, провівши ревізії в головній кватирі Демократичної партії без судового наказу. Сенатор Ервін закидає урядові, що він використовував агенцію Інтернал Сервіс Ревеню для переслідування осіб, які не погоджувалися з політикою Білого Дому. Сен. Ервін вказує на те, що уряд порушив права, обмежуючи діяльність Центральної Розвідчої Агенції (CIA) закордонною розвідчою акцією. Також, що уряд безпідставно кваліфікував деякі документи, як „стисло тасмні”, хоч вони не мали відношення до безпеки країни. Сенатор Бейкер, член комісії, висловив переконання, що Президент повинен тепер забрати голос і вияснити справу Воторгейту і свою участь в ній. Більй Дім дав зрозуміти, що през. Ніксон висловиться в тій справі щойно після закінчення переслухань у сенатській комісії.

Тим часом на європейських біржах вартість німецької марки підвищилася на $5\frac{1}{2}\%$. Виявилася також масова утеча від доляра. Пресові коментатори в Європі уважають, що обниження вартості доляра спричинили інформації про новий дефіцит в американській закордонній торгівлі, афера Воторгейт і брак довір’я, що урядові Ніксона вдається устабілізувати господарську ситуацію в ЗСА.

В Парижі Брежнєв відбув розмови з президентом Помпіду. Він старався переконати Помпіду, що на „вершинній конференці” з през. Ніксоном не ухвалено ніяких рішень відносно третьої сторони. Далі, він підкреслив, що Франція залишається „упривілейованим союзником Москви”. Помпіду не приховував свого незадоволення, що внаслідок підписання договорів у Бонні поміж Москвою і Німеччиною роля Західної Німеччини значно змінилася. Помпіду потвердив, що Франція буде продовжувати розбудову своєї атомової зброї. Одночасно провадили між собою розмови міністри закордонних справ — Франції М. Жоберт і СССР А. Громико. Вони заявили в інтерв’ю кореспондентам, що дивляться оптимістично на

Конференцію європейської безпеки, яка розпочалася 3-го липня в Гельсінках, в Фінляндії.

Франція і інші члени Європейського Спільнотного Ринку уживають заходів для затиснення взаємних політичних і господарчих зв'язків. В тій ситуації підпорядкування Західної Німеччини іншій державно-політичній системі може виглядати для Франції та її європейських партнерів як небезпечне. Франція не може спиратися тільки на тім, що сказав Брежнєв. Тому до Вашингтону прибув французький міністер закордонних справ Мішель Жоберт, домагаючись пояснень перебігу „вершинної конференції” і її вислідів.

У звітному часі в інших країнах Європи сталися важливі зміни. В Греції прем'єр Георгіус Пападопулос скасував монархічний устрій і проголосив республіку, а першим її президентом призначив себе самого. Він заявив, що за два місяці відбудеться в тій справі плебісцит і остаточно справу знесення монархії вирішить народ. Пападопулос своє рішення узасаднив тим, що здобув докази участі короля Константина в недавньому бунті морських офіцерів. Прем'єр заповів також вибори до грецького парламенту, які відбудуться наприкінці майбутнього року.

8-го червня ц. р. генералісимус Франціско Франко, якому минає 80 років, зрезигнував з головства в уряді і призначив прем'єром адмірала Карero Блянка. Франко затримав за собою пост голови держави і головнокомандувача збройних сил. Припускають, що адмірал Блянко зформує новий уряд. Еспанія виходить на шлях стабілізації політичних стосунків. Очевидно, що та стабілізація буде розвиватися по лінії націоналізму, який в Еспанії має здорові традиції.

На Близькому Сході ситуація без змін. Президент Тунісії Габіб Бургіба, промовляючи в Женеві на міжнародній конференції преси, закликав до арабсько-ізраїльських мирових переговорів, заявляючи, що гасло „ненависть за ненависть” не принесе нікому свободи. Діялог, — сказав він, — є знаряддям поступу. Прем'єр Ізраїлю, Голда Меїр, промовляючи на з'їзді журналісток і письменниць, закликала арабів зустрітися за конференційним столом, щоб порозумітися в справі миру. Ті заклики збіга-

ються з поголосками про те, що Бургіба розпочав позакулісові заходи, щоб допровадити до безпосередніх арабсько-ізраїльських переговорів.

На початку червня ц. р. відбулися дебати на Раді Безпеки ОН в справі ситуації на Близькому Сході. Єгипетський делегат заявив, що Єгипет вважає необхідним створення на терені Палестини незалежної держави палестинських арабів, які живуть тепер, як утікачі в арабських державах. Ізраїльський делегат Текоаг заявив, що цей внесок Єгипту порушує постанову ОН з 1967 р., якою всі учасники теперішнього конфлікту на Близькому Сході гарантували непорушність державних кордонів у тому районі.

Преса присвячує багато уваги Японії, яка стає щораз більшою економічною потугою і останнім часом інтенсивно розбудовує свій мілітарний потенціял. З початком червня японський уряд одержав з Москви повідомлення, що заплановані на серпень ц. р. відвідини Москви японським прем'єром К. Танака не можуть відбутися. Для японців це було великою несподіванкою. В Токіо вважають, що для того є кілька причин, а саме Москва незадоволена з поліпшення стосунків Японії з комуністичним Китаєм і її дратують претенсії Японії на зворот кількох островів, захоплених Москвою у висліді Другої світової війни. Незалежно від того советська преса позитивно оцінює можливості економічної співпраці з Японією.

На закінчення треба ствердити, що події в звітному часі, а зокрема подорожі Брежнєва по західньому світі, свідчать про посилення дипломатичного наступу Москви на Захід, головно на Західну Європу. Наступ відбувається по лінії розбиття, з помічю американських лібералів, мілітарної, політичної і економічної співпраці ЗСА із Західною Європою, червоним Китаєм і Японією. Проте, Москва, здається, спізнилася із своїми плянами. По 50-ти роках вона все ж не має достатньої сили, нарід розчарований в режимі, Китай відійшов від неї. Москва не має відповідно розбудованого промислу, готових економічних ресурсів для прохарчування населення та ведення війни.

ХХІV ЗУСТРІЧ УКРАЇНЦІВ КАНАДИ І АМЕРИКИ

Організаційний комітет ХХІV зустрічі українців Америки й Канади, зложений з представників ОУВФ, підготовив і провів заплановану програму з великим успіхом.

Голова Комітету міг Е. Гановський відкрив зустріч панелем ПАВНА, присвяченим 30-річчю АБН, в суботу 28 липня, о год. 5 в залі сумівської Осели в Елленвіллі, вітаючи панелістів і гостей. Проф. І. Вовчук привітав присутніх на панелі українців та чужинців від ОУВФ Америки й Канади. Модератор д-р І. Дочев (болгарин) представив чотирьох панелістів. Д-р Ю. Волошин, українець, з'ясував філософічну дефиніцію свободи. Проф. Ю. Ботошані (румун) пригадав 300-літню боротьбу України проти Москви за свої національні права. Д-р В. Плескачевський (білорус) підкреслив спільну боротьбу поневолених народів, об'єднаних в АБН. Д-р А. Апп (німець) стверджив, що Україна — це угольний камінь АБН. Завдяки енергійним зусиллям українців, зокрема п. Ярослава Стецька, АБН набрав світового значення. Після того ставили запити: Аристид Ніколай (румун), Рубіцька, У. Целевич, а їм відповідали панелісти.

Мистецька програма відбулася на площі. Виступали сумівська оркестра „Батурин” з Торонто під керівництвом мігра В. Кардаша, вокально-музичний квартет „Каравана” під керівництвом мігра Вемка, дівочий ансамбль „Шелест Ясенів” з Вінгемптону під керівництвом Галі Курило, відомий актор Е. Курило про декламував поему І. Франка „Іван Вишенський”, танцевальний ансамбль „Верховинці” під керівництвом О. Гензі виконав три танки. Відтак відбулася забава.

В неділю 29 липня о 10 год. ранку відправлено Служби Божі: о. д-р ігумен В. Гавліч, ЧСВВ, для католиків і о. В. Базилевський для православних. Обидва священики виголосили патріотичні проповіді та спільно відправили панахиду за Героїв, що згинули за волю України.

Після цього 250 сумівців і сумівок вишили на площину. Оркестра „Батурин” відіграла гімн український, американський і канадський. Міг Е. Гановський виголосив промову. Сумівська молодь передефілювала перед трибуною з представниками ПАВНА, АБН, ОУВФ і ін. організацій.

Місця на трибуні зайняли: міг Слава Стецько — репрезентант ЦК АБН, д-р Степан Галамай — ОУВФront в ЗСА, міг Теодозій Буйняк — ОУВФront Канади, п. Йосип Лисогір — СКВУ і УНСоюз, міг Іван Базарко — Екзекутива УККА, міг Е. Гановський — ГУ СУМА (він же Голова Комітету Зустрічі), проф. І. Вовчук — ГУ ОЧСУ, міг Уляна Целевич — ГУ ОЖ ОЧСУ, п. Олесь Черінь — Світова і Крайова Управа ТУСМ-у, о. В. Базилевський — ГУ Гетьманського Руху в ЗСА, інж. Богдан Мак — Товариство кол. Вояків УПА ім. ген.-хор. Тараса Чупринки, д-р Олександер Білик — ГУ „Прovidіння”, п. Володимир Мазур

— ГУ УНПомочі, інж. Роман Кравців — ГУ „Прovidіння”, п. Володимира Ценка — СФУЖО, адв. Роман Гуглевич — Об. Комітет Організацій Нью Йорку — Метрополітальний Відділ УККА, міг Евген Лозинський — СУА „Самопоміч” — ГУ, дир. Омелян Кушнір — Видавництво „Гомін України” — Торонто, д-р Микола Ценко — Голова Регіональних Комітетів у ЗСА, п. Ярослав Косановський — 2-й Відділ ОЧСУ в Нью Йорку, п. Лев Борщ — Відділ ПАВНА в Нью Йорку, майор американської армії Петро Роман Содоль-Зілинський — Т-во Запорожців ім. полк. Болбочана, сотн. Юрій Кононів — Об'єднання Мистців Української Сцени, ред. Степан Женецький — СУЖА, п. Мирослав Гейніш — 3-й Відділ ОЧСУ в Клівланді, п. Лев Сосновський — Укр. Амер. Республіканська Партия, проф. Юрій Лінчевський — „Гомін України”, полк Петро Зілинський — Гетьманський Рух в ЗСА, д-р Іван Дочефф — Болгарський Національний Фронт і Головна Управа ПАВНА, д-р А. Апп — Об'єднання Німців в Америці, п. Тарсі Ломбарді — Сенатор Стейту Нью Йорк, п. Джан О'Конор — майор міста Сиракюз, п. Аустіде Ніколай — Румунське Представництво в ПАВНА, проф. Джордж Попеску-Ботошані — Румунське Представництво в ПАВНА, д-р А. Плескачевський — Білоруське Представництво в ПАВНА. Українську пресу заступали: ред. В. Давиденко, проф. Ю. Лінчевський, І. Дурбак, В. Левенець, Ст. Женецький і ін.

Доповідь про положення в Україні та міжнародну політику виголосила з великою переконливою силою, міг Слава Стецько.

Привіт від голови АБН Я. Стецька прочитав ред. В. Левенець. Далі промовляли: сенатор Льомбарді, посадник Сиракюз О'Конор, п. І. Лисогір від Секретаріату СКВУ і УНС, д-р І. Дочефф від ПАВНА, міг І. Базарко від УККА, міг Т. Буйняк — ОУВФ Канади, д-р Ст. Галамай — ОУВФ Америки.

В мистецькій частині виступали: „Жайворонки”, сумівський дівочий хор з Нью Йорку під керівництвом інж. Р. Степаняка, солістка Марта Степаняк-Кокольська, оперний співак маestro Лев Рейпарович, духовий оркестр осередку СУМ-Торонто „Батурин” під керівництвом мігра В. Кардаша. У словесно-музичному монтажі під керівництвом Е. Курила виступали крім нього: Аня Дудик, Володимир Курило й Аскольд Лозинський та дівочий ансамбль „Шелест Ясенів” під руводом Галі Курило. Вкінці оркестра відіграла український гімн.

Діловий Комітет Зустрічі та ОУВФ й ПАВНА додали всіх зусиль, щоб зустріч випала достойно й гідно. Погода дописала. Прибуло біля 6.000 учасників. Українці зі Сходу Америки й Канади прибули в середині вакаційного сезону, щоб засвідчити свою сдіність і солідарність у боротьбі за Богом дані права на власне національне життя і власну державність українського народу.

І. Дурбак

Bei Hopkins

ABI JOKTPNHN, ABI HOFEPHULI, ABI 3YCTPHI

Bon. Mapruh

Moçambique nampakoto mirembe pererafumathu n'inkinc
zakton y kohncrs kataravonhoro xipintanherira i reixi xpic-
tunin y cibit, lloqopô Xipahicrekoj Lpeko-katolunku pôj llep-
ken tek nimarac sanglepumetna li Matlippixpoxor za skur-
ta li Baxkevhindoro King Pocifia, Biltzimajahna njele cupa-
duan osnacae li nolpegebanha, Ciparaa jekinti y pyrex na-
num Bajau, Ciparaa jekinti y pyrex na-
ineunhha erotols tsepalo li Matlippixpoxor, Thoresi reix na-
num Bajau, y Bajau Dimechonoro jekke parhme 3 ohoyam-
hna nidejokonhna, maytir, hke jasaro nro oshabey pos-
Bajau 6, Ha jasai, tiei choncen rojli we he 6yjo.
Jaxxaceo, mu sunie ngejithinx saar y kopros Threl-
apxay he nincrasce, tpega ngepanha astis Cimogay XKA.
Xorhoxay Apxusincencion i Bajaukina y li noshinx sa-
repolini etropuhne jijo.

Благодаря генетической изменчивости в популяции возникли различные генотипы, обладающие различной способностью к выживанию в различных условиях. Одни генотипы лучше приспособлены к условиям среды, другие — хуже. Тот генотип, который лучше приспособлен к условиям среды, имеет наибольшую вероятность выжить и размножаться, тем самым передавая свои гены следующему поколению. Таким образом, генетическая изменчивость является основой для выживания вида в изменяющейся среде.

3A MATRIPXAT YREUPEKBN

валої доктрини „визволення”, що її покійні вже Айзенгавер і Даллес навіть серйозно не пробували здійснювати, і доктрини „стимулювання”, яку тільки частинно реалізовано (напр., у 1947 р. в Греції), але яку вже „забули” на початку 1960-их років, коли в центрі Європи виріс берлінський „мур ганьби”.

Генеральний секретар КПСС Леонід Брежнєв також увійде до історії як творець і реалізатор аж двох „доктрин”: доктрини про „обмежену суверенність країн соціалістичної співдружності”, що її Кремль проголосив після збройного нападу на комуністичну Чехо-Словаччину, де Дубчек і його співробітники пробували шукати „комунізму з людським обличчям”, і другої про „виникнення в СССР нової історичної спільноти — єдиного советського народу”.

В той час, коли про першу т. зв. доктрину Брежнєва чимало пишеться і говориться в західному світі, про „виникнення нової історичної спільноти” мало згадується, дармащо ця друга „доктрина” здійснюється в СССР такими самими терористичними методами і мас на меті ліквідацію цілих народів, що їх історична доля зробила сусідами ненажерливого „великого русского народу”.

Доктрина Ніксона відображує західню, зокрема американську віру в можливість компромісового полагоджування всіх непорозумінь і непорушність заключених договорів (а при тому її своєрідну наївність у трактуванні ССР як нормальню, так би мовити, держави, а не тоталітарної терористичної олігархії); в цьому власне її лежить слабість цієї доктрини.

Обидві доктрини Брежнєва є висловом московської віри в брутальну силу імперії та „благодатність” насильства супроти слабших сусідів, які повинні радіти з того, що попали „під вплив” (тобто в неволю) колись царів, а тепер соціал-імперіалістів, як слухно називають москалів китайці.

Ці два діаметрально протилежні світосприймання людей Західу і людей, вихованих в атмосфері московського ханату з культом насильства і обману, становлять те психологічне підґрунтя „доктрин”, які на найближчі десятиріччя визначатимуть напрямні взаємовід-

носин обох „надпотуг”, а то й три- чи п'ятивіддільника політичних сил у світі.

Дві конференції

Практичне випробування обох доктрин — Ніксона і Брежнєва — вже відбувається на міжнародних конференціях в столицях двох європейських держав, „зневіталізованих” після Другої світової війни, у Відні та в Гельсінках. Ці конференції мають на меті: а) обмеження числа збройних сил (американських і советських) в Європі та б) мир, безпеку і співпрацю європейських держав, принадлежних до східного і західного блоків.

Перша конференція про обмеження збройних сил почалася 31 січня ц. р. у Відні і закінчилася тимчасовим узгодненням її цілей і завдань в спільному комунікаті з 28 червня ц. р. та заповідженням продовжування переговорів з кінцем жовтня ц. р. Вона виявила, що західні дипломати і політики свідомо чи може їй несвідомо відступають перед московською нахабною настирливістю зокрема в таких питаннях:

Поперше: Захід вимагав, щоб зменшення числа збройних сил було „збалансоване”, тобто узгляднувало географічну віддалю поміж ЗСА і ССР у відношенні до центральної Європи, отже большевики мали б забрати з цього терену більше дивізій, як американці; в кінцевому комунікаті слова „збалансоване” вже нема, бо большевики цілий час настоювали на відношенні 1:1.

Подруге: Захід намагався уточнити поняття території, з якої мали б бути забрані збройні сили, і включити в неї також Мадярщину, де під цю пору перебуває 40-тисячна советська армія, але большевики систематично цьому спротивлялись; західні дипломати і в цьому пункті поступились, так що в комунікаті з 28 червня поняття Центральна Європа звужено до держав, в яких советські та американські війська стоять „безпосередньо одні проти одніх”, тобто до двох Німеччин, Польщі і Чехо-Словаччини.

Потретє: західні дипломати не підтримали пропозицій Румунії, щоб у конференції мали право брати участь всі європейські держави, не розуміючи (чи не бажаючи розуміти) мотивів

Mnijyjoplyha nojopokk updeši. Hirkocha zo Mock-
bn, nojlo 3yctfia 3 Bojotyjspann Mockorcphoro
xanyay a kpmeli ta ilimnach, "upnunum cimb-
mpajti" nomik BCA i CCA ke joi! sinkincha
he soficm monntnhy Desarjho a tnx Yek, nki
sharjor cupbarakhi hamipn, "hoxix napib" i he

Heli Syctrpizi.

My komunjericí. Rohopehniá Gyje njojoriní
Bepechení a Kheberí, i toljí crashe njujhine, iñ sa-
xiñhiñ nñuñomarí symiñotb oñctoñan coriñjñe, iñ sa-
moxe shorey noçiyutatca goñpiñerenkam iñ molo-
matakha nñuñomarí jñoropon, a skux Gyje, "Béjin-
kñx chíb Béjinka guna ta ñ gitipuñ hñjolo.".

“...*outiajiricinix nepekabar yke nata a yviori niojan*.
...*Allobojeni CCP i THP (Thopini) s PH (3ax.*
...*timerehnojo... sagikeyeanu hemoxuthicr ntc-*
...*ussoehnuu kopjohie (ydo ne im R Kpemji Nhetpeca,*
...*Ha haciyuhin hapauji nepehgeara-*
...*mijkp. moi) ... Ha haciyuhin hapauji nepehgeara-*
...*tippeka orborognitn mntahna, nlo ctogoytpeca 6ea-*
...*terek B Epponi (a nk s genneko rpomafah Cob.*
...*Dzoyay?), nrogjeme n chibpogithnhutba a razyisi*
...*texhini... (u66 ri3 saximphoeppo-*
...*mekhonomikn, texhini... ” (u66 ri3 saximphoeppo-*
...*texhini... ” (u66 ri3 saximphoeppo-*
...*cepedorunia.”*

дають себе обманути московсько-большевицькими пісеньками про „миролюбність”, які заперечують мільярдові витрати Советського Союзу на чимраз потужніше і модерніше зброяння при одночасному нехтуванні основних потреб населення СССР.

Але щоб секретаря (хоч би й „генерально-го”) партії, що насильством і терором здобула владу й такими ж методами при ній втримується, вітав і приймав як собі рівного президент наймогутнішої в світі держави, такого парадоксу не занотували дотепер аналітичні американської, ні світової історії до половини ХХ століття. Коли Хрущов зустрічався з през. Айзенгавером (у вересні 1959 р. в Кемп Дейвід) чи з през. Кеннеді (в червні 1961 р. у Відні), він був головою уряду СССР і, як такий, при найміні формально рівний американському президентові. Можна лише дивуватись, чому якраз Ніксон, який має чимале знання властивих цілей большевицьких олігархів, погодився на те, щоб престижем своїм власним і держави, яку він очолює, скріплювати позиції Брежнєва і терористичної партії, яка ні на йому не відступила й не виявляє наміру відступати від своїх виразно накреслених цілей.

Чи взаміну за таке приниження Америка і західній світ отримали від большевиків щонебудь реальне? Тексти договорів, що були підписані під час візити Брежнєва в ЗСА про т.зв. культурний обмін, про співпрацю в ділянці сільськогосподарської продукції, торгівлі, транспортації, атомових дослідів і т. п. виявляють, що Москва і цим разом використає технічні знання вільного світу, щоб доповнити ділянки ще не достатньо освоєні советськими науковцями і техніками, не даючи взаміну абсолютно нічого, крім пустопорожніх фраз і обітниць дальших „зустрічей на вершинах”. Большевики обіцяють американським „бізнесменам” грушки на вербі у вигляді природних багатств Сибіру — покладів нафти, земного газу і т. п., але одночасно вимагають величезних кредитів, і виходить таке — ви вкладайте свої капітали і своє технічне знання, а згодом будемо ділитись „по-большевицьки”. І американські бізнесмени летять до Москви, забуваючи не тільки про борги царської Росії з подібних „трансакцій”, що їх большевики одно-

сторонньо покасували, захопивши владу, але навіть про борги вже самих большевиків з часів Другої світової війни, коли ЗСА доставили Советському Союзові озброєння і військового виряду на суму 11 мільярдів доларів, з яких навіть десятої частини большевики не виявляють наміру платити.

В нормальніх торговельних відносинах людина, що не платить своїх боргів, підриває свій „кредит” і не може розраховувати на те, що хтонебудь продаватиме їй без негайної заплати, а тепер короткозорі бізнесмени помагають большевикам сукати петлю, на якій вони тих бізнесменів „угроблюватимуть”!

Дві зустрічі през. Ніксона з Брежнєвим виявляють не лише неморальність в політиці, але й короткозорість в „бізнесі”; історія з продажем большевикам американської пшениці викликає тривожні та сумні рефлексії.

ПЕРШІ ПІДРУЧНИКИ ДЛЯ ОБМОСКОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

Як відомо, вже російська цариця Катерина II видала декілька „указів”, що мали своєю ціллю затерти не лише духові, а й фізичні різниці між українцями і москалями, зокрема рекомендації російським та місцевим „малоросійським” чиновникам на Україні сприяти мішаним подружжям. А наприкінці XVIII століття вже почали видавати спеціальні підручники-порадники для вивчення „російського літературного язика”. І так, у 1772 році вийшли друком „Правила о произношении российских букв”, в 1782 році — „Краткие правила российского правописания... по свойству украинского диалекта для употребления малороссиянам дополненныя”, „Краткие правила российского правописания” Россійського, що вийшли в Харкові 2-им виданням 1818 року, „к здешнему краю приоровленные”. І з цих „Правил”, і з самих пам'яток тогочасної української мови, і з деяких інших вказівок добре знати характерні українські прикмети тієї мови.

~~~~~
**ПОДОБАСТЬСЯ ВАМ НАШ ЖУРНАЛ,
ПЕРЕДПЛАТИТЬ ЙОГО ВАШИМ БЛИЗЬКИМ
АБО БОДАЙ ПОРАДЬТЕ ІМ,
ЩОБ ВИСЛАЛИ ПЕРЕДПЛАТУ!**

Уляна Целевіг

ПРОФ. Д-Р НЕСТОР ПРОЦІК

30-го червня 1973 р. у Боффало, Н. Й., помер після важкої недуги проф. д-р Нестор Процик. Ця болюча вістка глибоко діткнула серця друзів і знайомих, бо д-р Н. Процик був відомий не тільки як визначний лікар-спеціаліст і науковець, але також як суспільно-громадський та політичний діяч.

Д-р Н. Процик народився 7 листопада 1912 р. в селянській родині Катерини й Івана Проциків у с. Гниличках, Збаразького повіту. Народну школу закінчив у родинному селі. В 1922 р. вписався до української гімназії в Тернополі і там же здав матуру в 1930 р. Утрата батька, що не повернувся з Першої світової війни, програ у війні з Польщею і Московщиною та упадок української державності, дії УВО були головними чинниками, що впливали на формування його світогляду і на приступлення в члени ОУН.

У 1932 р. вдалось Н. Процикові вписатися на медичний відділ Krakівського університету, що його він закінчив з дипломом лікаря в 1938 р. У березні 1939 р. взяв участь у Конгресі Українських Студентських Організацій у Львові і враз з іншими учасниками був арештований поліцією та ув'язнений в Бригідках, де просидів аж до розвалу Польщі. Після большевицької окупації Західної України в 1939 році Н. Процик вийшов до Німеччини, де студіював у Берлінському університеті. Після вибуху німецько-большевицької війни виконував у Берліні важливі організаційні обов'язки.

В 1941 р. після проголошення 30 червня відновлення української державності й арештування голови Проводу ОУН С. Бандери й голови Державного Правління Яр. Стецька д-р Процик був вивезений з Берліну до в'язниці у Дрездені, потім у Шлюссельбурзі і вкінці до концтабору у Герсбургу, де перебував до 1945 року. Працюючи в медичному відділі табору, допоміг не одному в'язневі.

Вийшовши з калету, д-р Процик замешкав у Мюнхені при вул. Дахавер ч. 9, де знайшли також приміщення організація Українського Червоного Хреста і Ліга Українських Політ.

В'язнів, ідейним і організаційним батьком якої був саме він. УЧХ наладнав бюро розшукувів, бюро наглої помочі, нав'язав співпрацю з Міжнародним Червоним Хрестом та Американським і Французьким Червоними Хрестами.

У 1947 р. д-р Процик перенісся до Франції, де вписався на Медичний відділ Сорбонського університету для нострифікації свого лікарського диплому. Студії закінчив у червні 1949 р. з найвищим відзначенням. З того часу працював директором УЧХ в Мюнхені, аж до виїзду в травні 1950 р. до Америки.

У ЗСА працював д-р Процик як лікар-резидент у шпиталях в Брукліні і в Нью Йорку. Спеціалізувався у психіатрії і з 1955 р. почав працювати як лікар-психіятр. В 1956 р. перенісся на працю головного лікаря-психіятра у стейтовому шпиталі в Боффало і на тому становищі залишився до вересня 1962 р. З 1970 року зайняв становище керівника відділу нового шпиталя і т. зв. „Едукеїшен Трейнінг“. На цій посаді залишився до кінця свого життя.

За ініціативою д-ра Процика восени 1950 р. зорганізовано Український Відділ АБН в Нью Йорку, де він був головою впродовж 6 років. За його ініціативою зорганізовано Відділи АБН також в інших містах. В 1951 р. на I-їй Міжнародній Конференції засновано організацію Приятелів АБН в Америці, головою якої 6 років був д-р Процик.

У Боффало д-р Процик очолював Відділ УККА, був активним членом парохії, зорганізував кредитову кооперативу „Дніпро“. Д-р Процик зорганізував у Боффало Міжнародний Відділ ПАВНА, а в 1971 р. очолив нову організацію „Українська Фундація Волі“, яка з причини його недуги ще не вспіла розвинутися.

Д-р Процик увійшов у контакт з поважним числом визначних американських діячів, брав участь в інавгурації през. Л. Б. Джансона, а в 1972 р. був запрошений през. Ніксоном до Білого Дому на конференцію в справі внутрішньої і закордонної економічної політики Америки. Був членом країнової, стейтової і льоцальної організацій американських лікарів.

Повну розмаху працю д-ра Процика перервала в 1971 р. недуга серця, з якої він ніби повністю вилікувався. Але під кінець 1972 р.

мав він зціп крові, після чого залишились наслідки: частинне обмеження рухів.

Д-р Н. Процик був членом Проводу ОУН, провідником різних теренів ОУН у різних періодах.

Осиоротив д-р Процик дружину Даду-Наталію-Теодору, сина Нестора, доночок Діяну і Зоєславу, матір Катерину Любінецьку, двох братів і сестру в Канаді та родину в Україні.

Похоронні обряди сл. п. д-ра Процика були проведені 3-го липня ц. р. при чисельній участі українського й чужого громадянства Боффала, делегацій з інших міст, представника Голови Проводу ОУН Яр. Стецька, представників Організації УВФ Америки, Канади й Європи. Вкриту українським прапором домовину несли визначні члени ОУВФ й ОУН. На цвинтарі прощаали д-ра Процика від Організації УВФ Америки д-р Ст. Галамай, від Організації УВФ Канади — д-р Малащук, від друзів і Організації УВФ Англії й Європи д-р І. Дмитрів та проф. Саган — від організацій і від громадянства Боффала.

Після похорону в Домі „Дніпро” відбулися поминки, що їх приготували члени ОУВФ, зокрема Відділи ОЖ ОЧСУ. Від Головної Управи ОЖ ОЧСУ промовляла Уляна Целевич. Після того промовляли: комішнер д-р О’Канор, інж. Безхлібник з Канади, д-р М. Климишин, представник міської управи Боффало та В. Шараван від УККА. Молитвою та відспіванням „Вічна Пам’ять” закінчено поминки.

РЕЗОЛЮЦІЇ ПРИЙНЯТИ НА ДЕМОНСТРАЦІІ, ЗОРГАНІЗОВАНІ СУВФ 17 ЧЕРВНЯ 1973 Р. В НЮ ЙОРКУ

Ми, українці Нью Йорку і околиць, що зібралися на площі Д. Гаммершильда побіч осідку Об’єднаних Націй в неділю 17 червня 1973 р., розваживши причини і можливі наслідки приїзду до цієї свободолюбної країни Леоніда Брежнєва, вожака російсько-большевицької тоталітарної партії і терористичного режиму в Сполученому Союзі, постановляємо:

1. Як громадяни ЗСА, висловлюємо наше обурення з приводу того, що президент Ніксон прийматиме представника советської колоніальної імперії, як собі рівного, дармащо Брежнєв не є ні президентом, ані навіть головою совєтського уряду.

2. Брежнєв змагає до того, щоб забезпечити собі і своїй кліці з ЦК КПСС неконтрольоване володіння в імперському комплексі і щоб мати змогу ще жорстокіше придушувати прагнення індивідуальної та національної свободи серед народів, включених насильством до російської імперії.

Підтримуємо становище сенатора Генрі Джексона, що американській економіці, науці та культурі ніякої користі з тих зв’язків не буде, а навпаки це дасть можливість большевикам збільшити зграй советських шпигунів і диверсантів, що напливуть сюди разом зі „зв’язками”.

3. Як вихідці з України, що перша впала жертвою московсько-большевицького підступу і вже 55 років терпить знущання і наругу в тюрмі народів, яка зветься СССР, перестерігаємо керівників цієї країни проти підступних затій Брежнєва та його кліки. Советський історик Андрій Амальрик, запроторений до концтабору за студію „Чи проіснує Советський Союз до 1984 року”, пише, що Росія „всіх своїх союзників зраджувала, як тільки добачала в цьому найменшу користь для себе”. Перший договір, що його зламали большевики, був договір, укладений між Російською Федерацією та Советською Республікою і Українською Державою 12-го червня 1918 року в Києві, 55 років тому.

4. Пригадуємо Заходові, що павіті переконані комуністи, такі, як Дубчек і Шелест, падають жертвою московсько-комуністичного шовінізму, а тисячі українських діячів культури запроторено у в'язниці, психіатричні заклади і концтабори лише за те, що вони, обороняючи національну і людську свободу, чинили спротив дикій політиці ліквідації націй шляхом їх „злиття” з „великим русским народом”.

5. Знаючи все це з історичного досвіду українського і інших поневолених Москвою народів, ми закликаємо керівників суспільно-політичних сил ЗСА і всіх, кому дорога свобода, гідність людини і народів:

а) не вірити миротворній пропаганді Брежнєва, яого обманливим запевненням про обосторонні користі;

б) стати в обороні національно-політичної волі і державної незалежності України та інших поневолених народів і на захист переслідуваних брежнєвським режимом культурних, наукових і громадських діячів у тих країнах;

в) вимагати від Брежнєва, щоб виявив своє „миролюбство” хоч би в малій мірі і наказав своїм апаратчикам притримуватися на ділі постанов Універсальної Декларації Людських Прав ОН;

г) вимагати від Брежнєва перегляду всіх судових справ, в яких засуджено несправедливо Валентина Мороза, Свєнна Сверстюка, Івана Дзюбу і сотні інших українських інтелектуалістів.

ПОШИРЮЙТЕ ВІСНИК!

M. Трихрест

КОМУНІСТИ ДОЯТЬ АМЕРИКУ

Американська промислово-торговельна преса повна рожевих передбачень великого у більчих роках зросту „торговельних стосунків” із ССРС та їх сателітами. Могутня інтернаціонально-дармоїдна пропаганда потрапила створити уявлення саме про „торгівлю” тоді, коли комуністи ніяких грошей за те, що „купують”, не платять. Такий „торг” у дійсності є здирством за рахунок американського платника податків без того, щоб він знат, що його гроші йдуть на фінансування комуністичних „закупів”, а то шляхом сплати Америкою ж вартості забираного советами „в борг” краму.

Шлях, що його комуністи вживають для грабування скарбниці ЗСА під облудною назвою „торгівлі”, переходить через Експорт-Імпорт Банк. У серпні 1971 р. адміністрація президента Ніксона намовила Конгрес пересунути попередню межу позичок з 13.5 більйона до 20 більйонів доларів з тим, щоб цю різницю могли використовувати комуністичні країни, з червоним Китаєм включно. Уряд ЗСА мав би забезпечувати всі „закупи” своїми кредитами на користь відповідних бізнесменів, окрім них надіями на „великі прибутки”.

Секретар комерції Морис Стенс зазначив, що „поширення торгівлі з Росією” залежить тепер від Експорт-Імпорт Банку, якому президент Ніксон уділив потрібні кредити, зокрема для Румунії та Югославії. Як підкреслювала Філліс Шлафлі в своєму репорті за серпень 1972 р. тим робом „були ваші гроші цим комуністичним країнам подаровані”.

Стенс наголошував, що відтепер єдиною перешкодою для „торгівлі” із советами були несплачені ними з часів 2-ої світової війни борги у висоті 11 більйонів доларів, але що ЗСА погодилися зменшити ці борги до 800 мільйонів доларів. Проте, Совети огинаються, мовляв, Америка погодиться ї на 300 мільйонів.

Адвокати поширення „торгівлі” з комуністами постійно страхали Америку „небезпекою” занехання її советами, як „покупцями”, мовляв, вони можуть діставати все від західноєвропейських країн, хоч амбасадор Генрі Тейлор ще в

грудні 1971 р. переконливо довів, що тих „покупців” цікавлять передусім грошеві кредити, щоб діставати потрібний крам до своїх рук. Тейлор указував на приклад Західної Німеччини, яка за „продаж” і доставу советам у 1971 р. краму на понад більйон доларів мусіла потім терпіти свавільне відкінення вже довезених виробів, брутальну зміну вже узгоджених цін та умов. Німецькі фірми Круппа й Мюнемана опинилися в кризовому господарчому стані аж до заломання-банкрутства другої (Мюнемана). Франція й Швайцарія мали подібний сумний досвід із „торгівлею” з комуністами. Американські промислово-торговельні фірми ніби забезпечили себе широкою спиною Експорт-Імпорт Банку, тобто за рахунок державних кредитів, — в дійсності за рахунок платників податку.

Будь-яка допомога советам або подібного роду „торгівля” з ними уможливлюють їм дальшу будову атомового озброєння на додаток до того, на яке вони витрачають понад 33% свого бюджету. Якщо ЗСА, наприклад, допомагали советам у харчовій скруті або в ділянці браку вантажних авт, то цим Америка допомагала тим розбійникам само себе руйнувати. Це — зрада. Адже Д. Л. Мануїльський, як голова Комінтерну, повчав ще в 1930 р.: „Війна до ручки між комуністами й капіталістами неминуча; для перемоги потрібні несподіванки; треба вдаватися до привабливої музики миру — нечуваних до того поступок, а капіталісти, дурні й занепадники, тішитимуться нагодою бути нашими приятелями, але, як скоро їх гвардія послабшає, ми іх зметемо нашим стисненим п'ястуком”. Мануїльський, звичайно, мовчав, що рабовласницько-народобивчий „лад” марксизму-соціалізму-комуно-большевизму, на основі знесення-заперечення духово-матеріальної приватної власності, с під політично-економічним оглядом монополістичним капіталізмом-молохом, якого ще світ не бачив.

Совети розпучливо потребують американської технології і техніки масового виробництва — досягнень свободи й творчого ладу на зasadі приватної власності.

Конгресмен Філіп М. Крейн зазначив у Конгресовому Рекорді 11-го травня 1972 р., за Джозефом Гвеєром, експертом у ділянці советської технології і Схід-Захід торгівлі, що ЗСА й Західна Європа великою мірою допомогли совєтам у будові їхньої технічно-промислової сили — тепер великої загрози для західного світу. З американською допомогою вже від 1930 року побудовано в ССР нафтovу промисловість аж на 80%, а кольорову металургію, електричну промисловість, виробництво кулькових вальниць, летунську промисловість і навіть виробництво гарматного спорядження та паротягів, разом у межах 60-80%. Як відомо, Америка приобіцяла Советам вивести їх у космічні простори, їй бо „болить серце”, що ті розбійники плентаються ззаду в подорожках на Місяць — тепер Америка буде тягнути їх „на воловоді” доки вони не „подякують” їй своїм „стисненим п'ястуком”.

Хіба то не Ленін казав, що „капіталісти уділятимуть нам кредити, посилюватимуть таким робом нашу зброєневу промисловість, постачатимуть для нас всілякого роду крам... для нашого майбутнього на них нападу”, або хіба то не цьому ворогові людства належить речення: „Коли капіталісти почнуть торгівлю з наами, того ж дня вони почнуть фінансувати свою власну загибель”.

Отже, „торгівля” з комуністами є зрадою супроти самих ЗСА і західного світу, на тлі політичного невігластва й байдужості населення ЗСА.

Політичні емігранти з лав уярмлених народів повинні усвідомити свою справді велику політичну, на жаль, ще сплячу, силу. Не робімо того, що хоче від нас ворог, — не йдімо за його намовою, мовляв, „геть політику”, тобто політику в розумінні боротьби з московським комуно-большевизмом та його опікунами. Зокрема, тепер треба діяти проти допомоги тим розбійникам, допомоги, яка оце вбралася в „торговельні” шати. Треба надсилати відповідні листи сенаторам і конгресменам ЗСА, а Український Конгресовий Комітет Америки і Антибольшевицький Бльок Народів (АБН), треба сподіватися, вестимутъ відповідного характеру політичні акції.

В ПОРЯДКУ ОБГОВОРЕННЯ

ЧОРТІВСЬКИЙ ЖАРТ

Щось негаразд в данському королівстві! З одного боку вся еміграційна преса від найправішої аж до ліво-, „реалітетної” виливає море сліз над русифікацією в Україні, друкуючи фота авторів, що виступають і пишуть в обороні нашої мови, величаючи їх героями, а з другого боку ту саму українську мову зневажають нехлюйним ставленням до її чистоти. Тільки взято рук будь-яку газету чи журнал, як в око впадають всілякі москалізми - советизми або просто кальки з російської мови.

Колись вражала макаронічна мова щоденників „Америки” і „Свободи”. Відносно архаїчної мови „старої еміграції” можна було почути нерідко дошкульні завваги. Проте, за двадцять з гаком років мова нашої преси мало-що змінилась і до старих „конвенцій” та „предсідників” доскочили такі поганючі советизми-руссизми, як молодіжний, зарубіжний, громадськість, іноземний, відділення, любими.

Не знаю, чи усвідомлюють наші журналісти, редактори, ба й письменники, що калькулювання з московської веде нашу мову до витворення убогої, позбавленої її питоменностей мови і до її змертвіння. Самі ж москалі й їхні підребрачі в Україні вже називають нашу мову мертвовою, яку не „варто відкупувати з пороху забуття”

Але це в тих, що так говорять, над головою висить меч Дамокла. Ми ж маємо всі можливості зберігати те, що в Україні приречене на загибель. Маємо школи, маємо доступ до найвищих наукових емпіреїв. Маємо видавництва і врешті маємо авторів, які пишуть українською мовою. То чому в таких умовах можливе таке нехлюйство і така зневага до рідної мови в сторіччі еманципації найзатурканіших африканських племен? Не зважаючи на високу національну свідомість нової еміграції (аджек на еміграцію подалися масово вчені, інтелігенція, високошкільна молодь), загрозливе явище байдужості видне не лише в газетах аполітичного характеру, найгрубіші прогріхи зустрічаються в націоналістичній пресі, в статтях патріотичного змісту!

Невже важко зрозуміти українському інтелігентові, що наближування нашої мови до московської — примусове в Україні — в нас повинно викликати найгострішу протидію? Оце наближення, не заважуване нашим загалом, спричиняє в Україні відважні виступи, за які влада жорстоко карає. Але чи в сучасній Україні пишуть українською мовою? Советська українська преса і навіть, на жаль, література викликає враження, що вона перестає бути тією українською мовою, за яку борються і гинуть українські патріоти. Нас вражає збіднення мови навіть у творах талановитих письменників сучасної України. Немає вже, на жаль, в Україні, поза рідкими вийнятками, творів, писаних мовою Яновського, Підмогильного, Рильського, мовою класиків Нечуя, Куліша. Мова сучасної літератури в Україні — це здебільша мова соціетської канцелярії. Я ніколи не забуду слів уже покійного письменника, що приїхав у 1940-му році до Львова і на мій запит, для кого друкують таку нецікаву, таку нудну „Вільну Україну”, відповів: „Для міліції!” Сучасна мова в Україні — це мова для міліції, за якою можна заховатись від репресій, за якою можна хіба інколи перепачкувати щось, що хочеться авторові сказати. Але ми живемо в країні свободи. І ми якимсь чортівським жартом нехтуємо нашим правом, нашими можливостями.

Чи винне тут, може, московофільство, якого ми, здавалося, позбулися зовсім в періоді зросту національної свідомості між двома останніми війнами? В Галичині великий дух Франка випік гарячим залізом московофільство. Звідкіля воно тепер взялося, і то не лише на мовному відтинку нашого життя?

Чортівським жартом звучить полеміка наших професорів навколо Гарвардської катедри. Цей „український Воторгейт” виявив і в чисто науковому пляні ракову болячку, що, вирізана в одному місці, появилася там, де б її ніхто не сподівався! На студіях українознавства, створених не якимсь там протекційним урядом, а власним потом і кривавицею утікачів від московської чуми! Чого варта полеміка на тему — чи наша мова діялект аж до XIX століття? Або чи княжа Русь належить до нашої історії чи ми мусимо ділитися нею з москалями? Коли голоша того „проекту” проф. Пріцак студіював тюр-

кологію у польського професора в Львівському університеті, то йому напевно ніхто не накидає польнофільських ідей, хоч це був польський університет. Він сидів собі над книжками відсепарованій китайським муром від „політики”, тобто від громадського життя. Чому ж для майбутніх науковців в ділянці українознавства дібрано професорів-чужинців? Колись у Львові, не зважаючи на ендецькі палици і поліційні переслідування, український студент воював з хрунівством-московофільством. За ціну високої освіти поляки намагалися ламати йому хребет. Але студент знов, для чого студіює.

Сьогодні не в чужому університеті, бож ФКУ не Гарвард, а катедра українознавства, куплена українськими емігрантами, не вистачає українських професорів, які б допомогли українському студентові не стати хрунів-московофілом. Це нечуваний жарт, чортівський жарт! Але з ним, як і з розперізаністю неуків у пресі, мусить прийти кінець! Інакше не потрібна нам преса, не потрібні катедри, що мають наших карасів перевертати в турків!

Оксана Керч

ВОТЕРГЕЙТ І ДІТИ

Провідний американський педагог, відзначений народою Пуліцера, д-р Бенджамін Файн, заявив журналістам, що справа Воторгейту, яку на цілій світ роздмухали в Америці, гостро негативно позначилася на моралі і дисципліні учнів публічних і початкових шкіл. Воторгейт захистав і так слабі почуття патріотизму серед американських дітей і повагу до влади. На такого роду скандал діти вразливіші, як дорослі, і в розмовах між собою говорять: „Якщо особи на високих державних постах можуть брехати, то чому не можемо ми робити того самого?” Ми, — заявив д-р Файн, — вчимо дітей, щоб були вони правдивими й чесними, але воторгейтська афера перекреслює всі наші старання. Діти питання: „Кому повинні ми вірити?” Це дуже сумна річ, що в наш час загального заломання моралі і занепаду патріотичних почувань стався воторгейтський скандал”.

ЧИТАЙТЕ І ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ
СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ ТИЖНЕВИКИ
І МІСЯЧНИК
„Шлях Перемоги”, „Гомін України”
і „Визвольний Шлях”,

Поль Половецький

НЕРОЗВ'ЯЗАНА ПРОБЛЕМА 1933-ГО РОКУ

(Рефлексії від пленарної конференції УВАН з нагоди 40-річчя голодової облоги України)

19 травня ц. р. в УВАН, в Нью Йорку, виголошено декілька доповідей, присвячених найтрагічнішій події в історії України, яка сталася в 1933 році і назва якій — національна катастрофа, бож вона відсунула український народ на багато років назад.

Вимирання мільйонів продуцентів українського хліба ішло під акомпаньємент неприхованого глузування і задоволення тих, що організували голод: „Ви — ледарі! — говорили вони з презирством, дивлячися на конаючих в голодових муках. — Ідіть до колгоспів працювати!”... Або: „Ти, Петлюра! Іди до своїх по хліб!” — казали вони, випихаючи селян з черг за „комерційним” хлібом. Глум і знущання над українським народом в 1933 році досягли нечуваних розмірів.

У той час, коли мільйони конали в страшній голодовій агонії, вони — організатори голоду, крім продуктових карток, мали ще так звані розподільники та ідалальні і до того ж — „торгсіни”, де діставали за американські „бони” необмежену кількість яких завгодно продуктів харчування. Коротко кажучи — трудівники, продуценти хліба вимирили, а паразити святкували свою перемогу. Де, коли в історії було подібне явище? Як могло дійти до цього? Як могло статися, що основна маса люду, яка становила 85% населення України, опинилася під ногами малочисельної, чужородно-окупантської меншини і в немилосердний спосіб була потоптана нею?...

З такими думками прибув я на згадану конференцію. Думав, що перший доповідач, проф. Т. Сосновий, скаже щось нове, важливе, роздобуте ним, як дослідником, із ворожої „схованки”.

Марні були мої надії! На протязі півторагодинного читання свого реферату „Голод на Україні в 1932-33 роках” численна авдиторія почула, за перші десять хвилин, лише много-кратне неумотивоване повторення: „голод був штучний”. (Про посівну площа, збір урожая,

про норми державних „зернопоставок” і тоннаж експорту в роках 1930-33 не було сказано й слова). А решту часу проф. Сосновий витратив на читання різних родів „іжі”, що їх уживали голодуючі селяни. При чому професор зауважив, що він не подає повні прізвища всіх осіб, з уст яких записував свої дані, а лише їх початкові літери, бо таке, мовляв, було домовлення при опитуванні тих людей.

Замість сказати про неможливість визначення числа померлих з голоду, проф. Сосновий прочитав довгий список „дослідників” голоду, де кожний з них подавав якусь цифру, взяту, звісно, із „стелі”.

Для більшої ваговости реферату чи, можливо, щоб розважити слухачів, він долучив зразки фолклорної творчості того часу на зразок: „Ні корови, ні свині, тільки Сталін на стіні”.

А далі, підкресливши, що в червні голоду на Україні вже не було, прелегент почав докоріти колишньому міністрові Франції Ерріо за його слова: „Голоду в Україні я не бачив”. Докір цей, що залюбки кидала й кидає українська еміграційна преса, як приклад „сліпоті” Заходу, безпідставний, бож, як відомо, Ерріо був на Україні в серпні 1933 року і, зрозуміло, голоду не міг бачити.

У той час, коли про голод 1933 року вже написано сотні солідних праць, реферат проф. Соснового зводився, фактично, до повторення записів очевидців про той голод.

Друга доповідь — „Безпосередні економічні причини і наслідки голоду в Україні 1932-33 року” — проф. Всеолода Голубничого була на належній, академічній висоті.

Проте, доповідь ця викликала в мені побоювання за дальшу „долю 1933 року”. В ній були явні тенденції покласти всю вину за голод на плечі пляновиків і укладачів сталінських п'ятирічок: „Незбалансовані були контрольні цифри розвитку народного господар-

ства СССР, — підкresлював декілька разів доповідач, — не врахували всього!.. Питанням голоду 1933 року займалося багато людей, — продовжував доповідач, — і в сучасну пору в науковому світі залишилося невідгаданим ось таке питання: для чого був створений голод?.. Невже на верхах не розуміли, що морення голодом мільйонів людей підріже економічний і оборонний потенціял країни?"

Такий підхід до вивчення катастрофи 1933 року з відсутністю запиту — „ким був зорганізований голод?” — свідчить про те, що деякі науковці ідуть невірною стежкою. Сталін, із своєю бандою вбивців, розумів тоді, в 1933 році, що вина за голод має бути покладена на чиєсь плечі, а не на його власні. І цей свій задум він здійснив близкуче: заарештував заступника наркома земельних справ СССР Ф. Конара і 75 осіб з Наркомзему України (агрономів, зоотехніків, ветеринарів), тортурував їх у казематах ГПУ, і вони „призналися”, що „справа голоду це робота їх рук, переведена за вказівками чужоземних розвідок”.

Заступник наркома Конар і 35 осіб з того числа були розстріляні без суду, а 40 одержали довготермінове ув'язнення. („Нью Йорк Таймс” з 12 березня 1933 р.).

Американський кореспондент у Москві, Волтер Дюренті, інформував світ, за вказівкою Сталіна (про голод в советській пресі не було й згадки) ось у такий спосіб: „Установлено, що вони (пляновики голоду) фальшували цифри і збір зерна для держави, базуючи їх на тих потрясаючих розмірів фальшивих цифрах, і що вони були особливо активні в підсиленні збору взимі 1931 і 1932 років у тих районах, де знали, що врожай був найгірший”. („Нью Йорк Таймс” з 28 березня 1933 року, стор. 9:4).

З цього повідомлення „НЙТ” виходить, що штучний голод організували самі українці, „буржуазні націоналісти”, на чолі з галицьким комуністом, українцем Конаром.

За цю „формулу” ухопився тепер науковий світ Заходу і намагається її узаконити, бож застосувати стару, всім відому „формулу” — „ніякого голоду в Україні не було” — уже неможливо: штучно зорганізований голод 1933 року є фактом доказаним і задокументованим у багатьох джерелах. Питання ж відповідаль-

ності за цей злочин лишається і до цього часу відкритим, неустійненим. Трудність його розв'язання полягалася до цього часу (і полягатиме в майбутньому) в тому, що, крім суто економічних факторів, мали вплив на переведення голодового мору ще й політичні та національні фактори.

У своїх статтях я не раз підкresлював вирішальне значення останніх двох факторів. А проте, не виключене, що питання відповідальності за голод устійнить „науковці світу” без нашої участі і згоди, на зразок сталінського „устійнення” або на зразок теперішньої совєтської „історичної науки”, яка твердить: „Всі українські гетьмані і полковники були зрадниками і ворогами українського народу, як і сьогоднішні мерзенні буржуазні націоналісти”.

Мушу признатися, що майже двадцятирічні мої зусилля спрямувати досліди еміграції на шлях істини зазнали невдачі. Причина — обмежені можливості щодо відшукання публіцистичних джерел того часу: вони або попалені, або тримаються в надійних місцях, куди „гайдамаки” не можуть дістатися.

На закінчення своїх рефлексій ще хочу звернути увагу наших науковців, зокрема, п. Голубничого, на один рідко кому відомий документ не абиякої вартості в книзі „Der Vergratene Socialismus” (високої ранги німецького комуніста Карла Альбрехта, що був на службі в Сталіна у тих роках). На стор. 248 цієї книжки є ось такі слова (Серго Орджонікідзе): „Селяни — наші найнебезпечніші қлясові вороги. Не шкодить, коли якийсь десяток мільйонів їх буде знищений. Перед тим, як селянин, наш смертельний ворог, на нас нападе, ми мусимо його загнуздати. Колективізація — то наш засіб повалити селянство. Ми не будемо спокійні, поки останній селянин не буде у наших колгоспах, або поки не буде назавжди знешкоджений”.

Ці слова члена Політбюро ВКП(б) свідчать про те, що „на верхах” таки розуміли і припускали можливість голоду, але вважалося, що „то не пошкодить, коли з десяток мільйонів гайдамак помре”.

Отже, часткову відповідь на „невідгадане питання” (над яким працюють, за словами Голубничого, науковці) маємо. Залишився неяс-

ним початок того питання: для чого був зорганізований голод?

Знаю, що деякі „науковці” можуть дати мені готову відповідь проф. Соснового: „Для того, щоб загнати селян до колгоспів”. Заперечую: відповідь на сто відсотків неправильна, не відповідає історичній правді: все селянство України, за вимком небагатьох „індусів”, було уже в колгоспах в 1932-33 роках. І було воно не тому, що хотіло „ярма”, проголошеною законом про „суцільну колективізацію”, а тому, що психологічно було підготоване до того ярма дворічним актом нечувано брутально-го нищення заможнішої і національно свідомі-

шої частини села — так званих куркулів.

Я не можу кинути закиду доповідачеві п. Голубничому: його доповідь цілком відповідала його темі. Але можу й маю право зробити закид УВАНові: чому пленарна конференція, присвячена пам’яті мільйонів мучеників, була зведена до такого низького інформативного рівня? (реферат проф. Соснового). Чому не було доповіді на тему „Економічні, політичні та національні причини і наслідки голоду 1933 року?” Чи може не знайшлося охочого доповідача? Чи може скажете, що політичних і національних факторів в тому безпрецедентному злочині не бачите?...

I. Пеленська

КОМУ В ДОГОДУ?

У своїй доповіді, виголошенні 9 лютого ц.р. в Українському Клубі в Гантер Коледжі, тоді докторант, а тепер доктор Гарвардського Університету, д-р Орест Субтельний твердив, що українці ніколи не мали своєї держави, що ждо Київської Руси, то ця 500-літня держава не була українською, бо ’українство тоді, як таке, не існувало’.

Такі й подібні твердження викликали відгук в українській громаді і пресі, і можна було б не згадувати про цю давню справу, якби не сумний факт, що такі теорії, виявляється, мають вплив на деяку частину української молоді, а подекуди і в старших знаходять признання. Тому доцільно розглянути хоч побіжно й загально цю справу не в аспекті виступу проти Української Катедри Гарвардського Університету, а в обороні українських історичних принципів.

У п. Субтельного не лише Київська княжа держава не була українською, але не існувало для нього й Української Гетьманської Держави, зникла з історичного овиду і найновіша Українська Держава 1917-1920 рр. Що ж говорити про спроби створення української держави в часі Другої світової війни, які теж не заслуговують на згадку доповідача. Виявляється також неважливе й те, що український народ почерез

століття і донині змагає до своєї держави і кладе на її жертівнику величезні жертви життя і крові, від доби Козаччини до часів Української Галицької Армії, а потім всеукраїнської армії в часі після I світової війни, в обороні організаціями (СВУ) культурних цінностей України, в боротьбі з накиненою колективізацією, в боротьбі з польським окупантам у Західній Україні і в часі Другої світової війни в рядах Української Повстанської Армії та дивізії „Галичина”. Усі ці явища масового і героїчного націоналізму не заслуговують на увагу преподавателя. Натомість сучасний націоналізм в Україні вискочив, на його думку, як „деус екс махіна”, а національну українську свідомість на еміграції розбудили... 10 студентів Гарвардської Катедри Українознавства.

Як бачимо, з історичною перспективою д-ра Субтельного щось не в порядку. Тому вернімося до дійсності.

Від Грушевського по сьогодні (а може від Шевченка по сьогодні) українська наука боролася за право власності княжої доби і, здавалося, закріпила, принаймні в українській науці, це право. Нові археологічні й історичні досліди пересунули ще у 1920-их роках постання української держави з X на V століття по Хр. І тепер, коли поза межами Україн

їни ми мали б змогу й обов'язок закріпити це досягнення у світовій науці, ми завертаємо назад на догоду колишній московській, а тепер змодифікованій советській теорії про „Київську Русь, батьківщину трьох руських народностей”.

Московська наука, а радніше „наука”, краде чужі історичні вартості і присвоює їх для себе, вкладає їх у світові енциклопедії та підручники, і нині вже й українські діти, які приходять з американської школи, переконують батьків, що Київська Русь, то є „Олд Рашен”. П. Субтельний і йому подібні піддережують такі знання своїм твердженням, що „Київська держава не могла бути українською, а „українська група” (сік!) може мати претенсії до київської доби не в національній, а лише в культурній площині”.

Щодо першого, то факт, що Княжа держава існувала під назвою руської, зовсім не заперечує її національного змісту. Хіба ж відомо д-рові Субтельному, що Московія щойно у XVIII стол. присвоїла собі назву руської, а Петро I і Катерина II накидали цю назву хитрощами й підкупством своїм і чужим дипломатам. Термінологія не змінює суті історії. Поляки, колись ляхи — не вчили у своїй новітній школі про державу ляхів, навіть якщо йшлося про передісторичні легендарні часи, а вчили про „Панство польське IX століття”.

Друге питання: чому ми не маємо трактувати Київської Руси з ідейної площини? Чи наші князі не були державниками, як пануючі інших європейських народів? Чи наші предки, люди того часу, були меншими патріотами своєї землі, народу, держави, як сучасні націоналісти? Чи не йшли в бій „за землю руську”, за свою „вотчину”, за своїх князів, „зарани Ігореві”, за „роди і жени своя”?

Чому маємо ставити Київську добу в площині культури, а не державності? Куди маємо сковати історичні події: походи Святослава на Болгарію і Грецію, Володимира Великого на Червенські Городи, Ярослава Мудрого „січі” для внутрішньої єдності держави? Чи закони кн. Ольги і „Руська Правда” не формували державницького процесу Київської доби?

Культурні цінності творилися між війнами,

і багато з них, слава Богу, збереглося до наших часів. Як же нам боротися за культурні вартості, коли відрікаємося доби, яка ці вартості створила?! Наші студенти з американських університетів часто питают, „як доказати американському професорові, що „Слово о полку Ігореві” це українська, а не московська пам'ятка? Пояснити, що не було української держави, а був український літературний твір ...

Концепцію Київської держави як руської, яка не має нічого спільного з сучасним українством, використовували проти нас не лише москалі, але й поляки. У 30-их роках ішла між українськими студентами і польською професурою в Університеті Яна Казимира у Львові завзята боротьба за це. На семінарах українстики, в рамках славістичної філології, нам уперто накидали назив „руські”, покликаючись на теорію Погодіна-Соболевського, бажаючи зневіннювати в очах нашої молоді поняття історичної цілості і тягlosti українського народу. Після довгих і завзятих спорів професор Я. Януф погодився, що можемо вживати слово „український” лише у відношенні до нової доби літератури; все, що було перед Котляревським, має називати „рускі”. Коли заля відповіла глибоко враженою мовчанкою, він, збєгте жено додав: „Стільки я осягнув, більше поступитися не можу. Прошу мене зрозуміти і не робити труднощів собі й мені”.

Ми зрозуміли, що це був наказ згори, і що для поляків це не була „маловажна справа”, як тепер для декого з українців на еміграції. Для нас справа не була розв'язана — і боротьба йшла далі.

I ще одна проблема: постійно читаємо, що українські науковці Гарвардського Центру на в'язують до школи Антоновича-Грушевського, а українська преса це безkritично передруковує. Усі знаємо і ледве чи заперечує, що історіософія Грушевського — це найвище в нас досягнення в цій ділянці, якщо йдеться про багатство джерел, глибину наукових тверджень і аналізу щодо самостійного і відрубного від інших українського народу, ширину історичних обріїв і демократично-народницького світогляду. Але історичні умовини змінюються, і українська історіографія останніх десятиліть, а то ще й за життя Грушевського, висувала за-

стереження до деяких народницько-соціалістичних концепцій, які не виправдали себе на практиці Більшовицьких Змагань. Ніщо не стоїть на місці, і теорії Грушевського еволюціонували в історичних творах В. Липинського, С. Томашівського, Мих. Слабченка, Дмитра Дорошенка, М. Чубатого, А. Яковleva, Я. Пастернака, Наталії Полонської-Василенко, І. Кревецького, Б. Крупницького, І. Лоського та багатьох інших.

Насувається питання: яке становище прелегента д-ра Субтельного до української історіографії останніх десятиліть? Викинення досягнень і праць десятків учених з наукового процесу цілого півстоліття на догоду своїй теорії можна назвати пропагандою, а не науковою правдою, якої маємо право вимагати від представників поважної університетської інституції.

ПРИКЛАД, ГІДНИЙ НАСЛІДУВАННЯ

На Окружних Нарадах ООЧСУ в 1972 році обговорювалось скрутне фінансове становище „Вісника”. З цього приводу були різного роду пропозиції. На Окружних Нарадах у Філадельфії пропоновано влаштувати імпрези для здобуття фінансів на підтримку свого журналу.

10-го червня 1973 року чотири Відділи ООЧСУ у Вілліаметавні, Нью Дж., Вільмінгтоні, Дел., Честері, Па., Філадельфії, влаштували пікнік з призначенням всього прибутку на потреби „Вісника”.

Завдяки сонячній погоді і зрозумінню нашого громадянства пікнік відбувся успішно. Звичайно, успіх бував тільки тоді, коли хтось прикладе до того пракцю. Цю працю доклав передусім Відділ у Вілліаметавні, і треба підкреслити, що цей Відділ, як господар, влаштував все якнайліпше. Безперечно, що всі чотири Відділи причинилися до успіху, але найбільше напрацювався Відділ у Вілліаметавні.

Другий момент, що є дуже важливий: з'їхалися і зійшлися люди з різних сторін, які не бачилися може й роками, і на дозвіллі побалакали, поспівали, потанцювали, розважалися.

Успіх цього пікніку напевно заохотить всі наші Відділи, і вони зорганізують також подібного роду імпрези.

Пікнік був влаштований на церковній площі УКЦ свв. Петра і Павла при дорозі 42 у Вілліаметавні. Були різноманітні українські страви, а також смажена курка „а-ля-барбек'ю”. Коли запитали одного 10-річного хлопця, скільки він з'їв кусків, той відповів: „Аж три!”

ЛЕТЮЧКИ ОУН(р) НА СВІТОВОМУ ФЕСТИВАЛІ МОЛОДІ

Тисячі летючок Звернення підготовив Провід ОУН(р) для поширення серед учасників 10-го Світового Фестивалю Молоді в Східному Берліні, що відбудеться у вересні. „На доручення московського імперіалістичного центру — ЦК КПСС, — сказано в летючці, — Ви прибули з України в складі „всесоюзної” молоді ССР, щоб взяти участь разом з іншими молодечими організаціями народів у т. зв. 10-му Світовому Фестивалі Молоді. Цей Фестиваль, який проходить під обманливими кличами „дружби і миру” та „антиімперіалістичної солідарності” стоїть, як і всі попередні такого роду фестивалі, під московськими імперіалістичними впливами”.

В летючці закликається молодих українців, учасників Фестивалю, заманіфестувати свій протест проти переслідування українського народу наступниками Сталіна, сказати правду про поневолення України і клич „антиімперіалістичної солідарності” виповнити правдивим змістом в обороні прав свого народу, фактами розкриваючи колоніяльне становище України в Російській імперії.

Українців-учасників Фестивалю закликається запротестувати в обороні українських борців за національно-державну незалежність, які караються по московських тюрмах і концтаборах, розповісти молоді світу про те, як визискують українських робітників по заводах і фабриках і як українських селян перетворили на новітніх кріпаків у колгоспах.

„Повернувшись в Україну, — сказано в летючці, — пам'ятайте, що Ви не самі! Українська еміграція працює для визволення свого народу, а ОУН мобілізує всі національні сили для боротьби за волю і державну незалежність України”.

Закінчується летючка словами: „Волелюбні народи і люди всього світу, єднайтесь у боротьбі проти російського імперіалізму й комунізму за волю націй і волю людини!”

Це щодо емаку. А щодо чистого прибутку, призначеної для „Вісника”, то цей пікнік приніс 394,35 дол. Крім того, до ГУ ООЧСУ буде вислано гроші за товари, не розпродані на пікніку.

Учасник

ГУ ООЧСУ і Адміністрація „Вісника ООЧСУ” складає організаторам пікніку у Вілліаметавні щиру подяку за фінансову підтримку журналу, який може сподягати лише на своє власне членство, і висловлює надію, що й інші Відділи підуть слідом за прикладом, що його показали Відділи у Вілліаметавні, Вільмінгтоні, Честері і Філадельфії.

Ів. Левадний

НЕПОХИТНИЙ ОБОРОНЕЦЬ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТИ

Серед мазепинських орлів, тих, які разом зі старим гетьманом підняли прапор боротьби за волю і суверенність України, не заломились духом в обличчі руїн Батурина, погрому Січі, трагедії Полтави і були незламні в своєму рішенні служити справі оборони української державності, найпочесніше місце поруч гетьмана належить його генеральному писареві Пилипові Орликові, який після смерти Івана Мазепи перебрав булаву і протягом тридцятьох років продовжував розпочату ним справу.

Чех з походження, предки якого в силу політичних обставин змущені були переселитись до Литви, Пилип Орлик народився 21 жовтня 1672 року в селі Косуті Ошмянського повіту на Віленщині. Батько його, Степан Орлик, учасник польсько-турецької війни, загинув у бою під Хотином у грудні 1673 року, коли Пилипові щойно минув перший рік життя.

Здобувши шкільну освіту в Литві, Пилип Орлик студіював у Могилянській колегії в Києві, де добре опанував латинську мову, що дуже придaloсь йому в майбутній діяльності.

З закінченням колегії Орлик працює деякий час писарем у Консисторії при Київській Митрополії, а далі вступає на працю писаря до Генеральної Військової Канцелярії. Він відзначається і як поет, пише латинською мовою вірші, в 1695 році створює панегірик „Alcides Rosyjski” на честь Івана Мазепи, в 1698 році — „Hippomenes Sarmaski” на пошану Івана Обидовського, наказного гетьмана, ніженського полковника, Мазепиного небожа.

З-го грудня 1698 року Орлик одружується з Анною, донькою полтавського полковника Павла Герцика і таким чином наближається до української суспільноти, до генеральної старшини. На вийняткові здібності Орлика звертає увагу сам гетьман Мазепа. В 1702 році Орлик стає старшим військовим канцеляристом. У 1702 році, коли в нього народився син Григорій (в майбутньому — польський маршал Франції), Мазепа став його хрещеним батьком. Орлик тісно співпрацює з гетьманом і стає його дові-

renoю особою. Мазепа починає розкривати свої таємні задуми перед Орликом, який наприкінці 1705 року довідується про секретне листування гетьмана з княгинею Дульською.

В 1706 році Орлик стає генеральним писарем і займає серед генеральної старшини визначне становище. Гетьман дає йому щораз відповідальніші доручення. В 1706 р. Орлика з двома іншими писарями відряджають як експертів до спеціальної московської комісії, яка досліджувала на Україні справу листів проти Мазепи. Від гетьмана одержав Орлик в нагороду за вірну службу великі маєтки в Чернігівській, Ніженській і Стародубській полкових округах.

Чимдалі більше Мазепа втасмничував генерального писаря в свої пляни. Таємне листування гетьмана з польським королем шведської орієнтації Станіславом Лещинським та іншими польськими магнатами проходило через його руки. І врешті в жовтні 1707 року Мазепа відкрив Орликові своє рішення щодо союзу зі Швецією. Орлик ентузістично привітав ці пляни і відіграв визначну роль в укладенні за польським посередництвом таємного договору з шведами. Він розгорнув велику дипломатичну акцію на Запоріжжі, в Криму, Туреччині, Польщі.

Несподіваний поворот у шведській війні і вступ шведів до України застали Мазепу та Орлика непідготовленими, але це не змінило їх ставлення до укладеного з Швецією договору.

Восени 1708 року разом з Мазепою та іншою старшиною і козацьким військом Орлик переправився через Десну і приєднався до шведів. У полтавському бою він брав особисту участь, а після поразки, слідом за гетьманом, його оточенням і запорожцями подався на еміграцію, взявши зі собою дружину та її батьків і сина. У липні 1709 року вони прибули до Бендер, де 3 вересня Іван Мазепа помер.

Новим гетьманом 16-го квітня 1710 року обрано Пилипа Орлика. Одночасно був створений

екзильний гетьманський уряд. Генеральним обозним лишився Іван Ломиковський, генеральним писарем став Іван Максимович, генеральним суддею — Іван Довгополий, генеральними осаулами — Григорій Герцик і Федір Миро-вич.

У день виборів 16 квітня прийняли і нову конституцію майбутньої української держави, в якій підкреслено повну незалежність України від Польщі та Московщини. Кордони з Польщею визначились по ріці Случ як за Богдана Хмельницького. Гетьманську владу обмежено Генеральною Радою, до складу якої мали входити члени Генеральної Старшини, полковники і представники Запоріжжя та окремих козацьких полків. Рада мала збиратись тричі на рік — на Різдво, Великдень і Покрову.

Шведський король Карл визнав нового гетьмана та його уряд, підтвердив схвалену конституцію і права та привілеї Запорізького війська і 21 травня 1710 року приобіцяв не складати зброї до повного визволення України в її кордонах, накреслених у конституції.

Перебуваючи в Бендерах, король старався прилучити Туреччину до спільної боротьби проти Москви. Зі свого боку, Орлик розгорнув у Бендерах широку дипломатичну діяльність, відбув низку нарад з французьким послом Дезаєром і прихилив на свій бік кримського хана Девлет-Гірея.

У грудні 1710 року Орлик вислав до Криму свою делегацію і 3 лютого 1711 року у висліді переговорів був підписаний договір з татарами. Хан визнавав повну незалежність України і зобов'язався не укладати миру з москалями без згоди гетьмана та Запоріжжя і не кривдити українського населення під час переходів татарського війська через Україну. Представник Орлика, генеральний осаул Григорій Герцик нав'язав зв'язки з донськими козаками — прихильниками Булавіна, які з небезпеки московської помсти за участь у повстанні переселились на Кубань.

У висліді старань шведської та української дипломатії 1 грудня 1710 року Туреччина проголосила війну Московщині. Згідно з стратегічним пляном короля Карла мали початись операції рівночасно шведського війська, розташованого в Померанії, яке не брало участі в

поході на Полтаву, поляків Станислава Лещинського і татар та українців. Першими в січні 1711 року виступили на Україну татари з Криму та Кубані, але, не дійшовши до Харкова, повернули назад з причини глибоких снігів.

11 лютого 1711 року з Бендер на Україну вирушив Орлик з козацьким військом та запорожці на чолі зі своїм кошовим отаманом Костем Гордієнком і коло Рацькова з'єднались з поляками, що вийшли з Яс. У лютому союзники розташувались на просторі між Немировом, Брацлавом і Вінницею. Населення захоплено зустрічало Орлика і майже всі полки Правобережної України, крім Білоцерківського, приєднались до нього.

Під Лисянкою стався перший бій з москалями. Військо Орлика зайняло Умань, Богуслав і Корсунь. Наприкінці березня союзники дійшли до Білої Церкви і 5 квітня почалась її облога. Місто було здобуте, але замок вперто оберонявся. Тимчасом татари, нездоволені тим, що їм забороняли грабувати населення і почувши про наближення московського війська, покинули своїх союзників українців та поляків і, руйнуючи церкви та беручи людей в неволю, пішли назад.

Шведське військо з Померанії не прибуло і Орликові, що зостався з малими силами, довелося залишити облогу Білої Церкви і відійти до Хвастова, а далі вертатись до Бендер.

Влітку 1711 року цар Петро рушив на Прут, потрапив там в турецьке оточення і ледве не опинився в полоні з усім військом. Але йому пощастило відкупитись. Укладено перемир'я, за яким москалі відступили туркам Озів і зобов'язались зруйнувати свої укріплення Таганріг, Кам'янку та фортеці на Самарі, не втурчатись у польські справи і зректись Запоріжжя та Правобережної України.

16 березня 1712 року султан передав Правобережну Україну і Січ Орликові, як провідників України, на якій забезпечувався вільний вибір гетьмана. Турки запевнили, що не будуть втурчатись у внутрішні справи України.

Але через місяць, 16 квітня 1712 року Туреччина уклала договір з Москвою. Султан гарантував цареві володіння Лівобережною Україною і Києвом, а москалі зобов'язались вивес-

ти свої війська з Правобережжя, не вмішуватись у справи козаків, що там мешкали, і в справи Січі.

Орлик у той час (1712) готував широку європейську акцію для визволення України і склав „Вивід прав України”, в якому доводив права України на незалежність, та „Маніфест до європейських урядів” з закликом допомогти у виборенні української самостійності. Замирення Туреччини з Росією було для нього важким ударом. Хоч турки спонукали його до визвольного походу на Правобережну Україну, але бойових засобів для цього не давали, крім ненадійного татарського корпусу. А Правобережжя ввесь час було предметом зазіхань Польщі.

У листопаді 1712 року Туреччина проголосила війну Росії. Частина Орликового війська виступила на Правобережжя наприкінці лютого 1713 року. Орлик домагався від Польщі визнання козаків, що займуть Правобережжя і в зв'язку з їх вимогами на Лівобережжя натякав на можливість з'єднання правобережних і лівобережних земель під Польщею. Але Польща не пристала на це, бо не хотіла нових конфліктів з Росією.

22 квітня 1714 року в Царгороді укладено польсько-турецький договір, унаслідок якого Правобережна Україна залишалась за Польщею. Наприкінці 1714 року козацьке військо залишило Правобережну Україну.

Після замирення Туреччини з Росією король Карл виїхав з турецьких земель до Швеції. Слідом за ним поїхав Орлик зі своєю родиною (жінкою, трьома синами і трьома дочками) та оточенням.

Після смерті Карла XII, в грудні 1718 року, коли в обороні Швеції виступили Англія, Австрія і Польща Августа II, ставлячи метою витіснити росіян із Західної Європи, Орлик уклав проект створення східної коаліції проти Росії в складі Швеції, Польщі, Туреччини, Криму, буджацьких татар, до яких приєдналися б лівобережні і донські козаки, а також казанські та астраханські татари. Ідею визволення України Орлик сполучував з ідеєю унії її з Польщею.

В 1720 році він розпочав писати свій „Діяріюш”, який писав до 1732 року.

22 жовтня 1720 року Орлик виїхав зі Швеції. З ним виїхала його родина, яка попрямувала до Бреслава, а він відвідав Ганновер, Бранденбург і Шлезьк, де проводив розмови з різними визначними державними діячами, намовляючи їх пристати до плянованої ним коаліції європейських держав. Проте, до створення такої коаліції не дійшло, бо Англія, Австрія, Прусія і Польща під враженням перемог російської зброї почали шукати порозуміння з царем.

Орлик мусів іхати до своєї родини в Бреслав. Там запізнався він з гольштинським герцогом Карлом Фридрихом і його адъютантом графом Штенфліхтом. Герцог обіцяв йому свою протекцію.

Але перебування Орлика в Бреславі чимдалі більше ставало для нього небезпечним. Російські агенти виловлювали активних діячів української еміграції. Вже був схоплений Андрій Войнаровський у Гамбургу, Григорій Герцик у Варшаві. Смертельна загроза нависла над Орликом. Повідомлений про небезпеку, він переїхав до Krakova, але й там не пробув довго і виїхав 28 лютого 1722 року до Туреччини, де прожив 12 років у Салоніках, провадячи велике листування з провідними політиками Європи, читаючи французькі, голландські та італійські газети, роблячи з них нотатки про події на Україні.

Протягом 1726-1728 років це листування було особливо жваве. Орлик невтомно актуалізував українську справу, звертався до різних політиків, до Лещинського, який став тестем короля Франції і знову висунувся на чоло європейської політики. Листувався Орлик і зі шведами, з французьким послом у Царгороді Андрезелем та з гольштинським послом у Петербурзі, графом Бассевіцем.

З 1729 року надійним помічником Орлика став його старший син Григорій, хрещеник Мазепи.

В лютому 1733 року, коли помер польський король Август II, ціла Польща підтримала Лещинського. Але Росія та Австрія висунули кандидатуру Фридриха-Августа, сина померлого короля, а росіяни, крім того, вислали 40-тисячну армію, так що Лещинський мусів тікати до Гданську, і королем наставили Фридри-

ха-Августа. Це викликало війну, в якій Франція, Еспанія та Сардинія виступили проти Австрії, а Туреччина і Крим, хоч і готувались до війни з Росією, ввесь час відтягали свій виступ.

Тим часом, незадоволені татарським протекторатом, запорожці в березні 1734 року перейшли на півландне Росії урочище Базавлук, і цариця Анна погодилась прийняти їх у своє підданство. Орлик старався переконати запорожців у хибності такого кроку і для них, і для України, вказував, що москалі є головними ворогами українського народу, що січовики можуть втратити свою територію, яка за мировим договором належала Туреччині, закликав пожаліти український народ, уярмлений Москвою, але все було безрезультатно.

Під час війни Туреччини проти Росії та Австрії Орлик з сином висунули проект протиросійської коаліції Польщі, Швеції і Туреччини, радили туркам замиритись з Австрією і зосредити всю увагу на Сході. Всупереч Франції, яка закликала Туреччину до миру з Росією, Орлик настоював на продовженні протиросійської війни, щоб цим допомогти загроженим народам, особливо Швеції. Син Орлика радив шведам скористатись з війни та кризи в Росії і повернути собі завойовані шведські землі.

Для цього він закликав відновити союз з Туреччиною та екзильним українським урядом, бо Пилип Орлик, як законний провідник, може викликати на Україні революцію.

Але в 1739 році Туреччина в Білгороді підписала мир з Росією та Австрією, а коли два роки згодом (1741) шведи проголосили війну Росії, Туреччина не підтримала їх у відплату за невтіральність Швеції в час російсько-турецької війни.

Під час російсько-шведської війни Орлик з сином розгортали енергійну діяльність. Син звертався з меморіялами до шведів, агітував у Польщі та Франції, укладав проект нової протиросійської коаліції, до якої мали б увійти Швеція, Туреччина, Крим, Польща і Прусія.

До коаліції не дійшло, а Туреччина після замирення з Росією, щоб не мати з нею конфліктів, наполягала, щоб Орлик переїхав далі від російських кордонів, вглиб Туреччини. Вражений цим усім Орлик переїхав до Яс і помер там 4 червня 1742 року.

Оглядаючи діяльність цього великого українського патріота, можна лише подивляти його енергійність, передбачливість і далекозорість. Його застереження щодо російського імперіялізму ствердились.

Вол. Гаврилюк

ЗВЕРНЕННЯ ДО СОНЦЯ

Сонце, знаю, ти лев пляшетний,
вітай в моїй кімнатній нетрі.
Лапа твоя у мене на підлозі
і променисти кігті і волосся
з твоєго вогниного лоба
розсипане, мов золота оздоба.
Вітай, вогнista пащо неба,
збуди нас, забарожених в погребах,
в ледарських лігвах ночі,
роплющ нам назурями зимні очі.

ПРАВДА

Ти правда, ти піщо лини правда,
ти не гудки машин на автострадах,
ти бронза, що гримить і дзвонить,

ти бронза, що гуде в бетонах,
в бетонах ноči і в бетонах днів,
де кожний з нас закам'янів,
де кожний мовчазно собі доводить,
що він пророк свого народу,
мовбuto збуджений святими
завітами крилатих серафімів.

ЕЛЕГІЯ

Щось у душі моїй захоплено зідхнуло
забутим побутом легенд заснулих
широкої, розвіяної самоволі
там, де шумлять святі дуби й святі тополі.

Туга за рідним, сизим виднокругом,
зозульним лісом, братнім другом, лугом,
бо я підслухав сам себе тасмним вухом
і помолився мріям, моїм юним духам.

ТРИВОЖНА СИТУАЦІЯ В АВСТРАЛІЇ

Після приходу в Австралії до влади уряду лейбористів режим раптово полівішав, а відношення до сміграції з країн Східної Європи стало виразно неприхильним. З особливим підозрінням ставиться уряд до хорвацької еміграції після того, як група хорватів-емігрантів прорвалася була з Австрії на територію Югославії, де й була зліквідована. На досі комуністів у таборі СУМ-у переведено обшук, і в пресі появилася статті, що це — парамілітарна організація, яка підготувляє молодь для боротьби з комуністичним режимом в СССР. Пороблено ряд фотографій з підфальшованими підписами.

16 березня з наказу головного прокурора проведено наскоки поліції на мешкання хорватів у Сіднеї і Волонгтонгу. А незабаром після того переведено ревізії і вилучено з сейфів ACIO — Служби Безпеки, яка нібито неприхильно наставлена до лейбористського уряду, цілий ряд документів, щоб доказати, що вона сприяла „підривній діяльності” емігрантів.

Опубліковано новий закон, спрямований проти емігрантів-антикомууністів. В тому законі терористами названо всіх тих, хто прагне повалення насильно накиненою комуністами режиму в „цивілізованих країнах”. „Під категорію терору, — пише австралійська „Вільна Думка”, — підійдуть, отже, всі національні імпрези, декламації патріотичних віршів, співи патріотичних пісень і все інше, зв'язане з визволенням України”.

„Сідней Морнінг Геральд” вияснює, що згідно з цим законом з Австралії можна депортувати будь-кого не народженого тут, незалежно від того, чи він прийняв громадянство, чи ні.

Таке наставлення супроти емігрантів проявилось перед відвідинами Австралії югославського прем'єр-міністра.

Редакційна стаття „Вільної Думки” з 15 квітня п.н. „Приводи організацій, прокиньтесь!” закінчується словами: „Треба добитися від федерального уряду анулювання закону, який робить емігранта — громадянина країни — громадянином другої категорії. Треба добитися припинення переслідувань нових громадян-антикомууністів!”

„Вісник ОЧСУ” перебуває в тяжких фінансових труднощах. Значне подорожчання паперу, підвищення оплат за друкарську працю і за поштову пересилку — все це лягас великом тигарем на журнал, що вже 27-ий рік непохитно і безкомпромісово стоїть на позиціях творчого українського націоналізму і веде непримиренну боротьбу з міжнародним комунізмом і окупаційним московсько-більшевицьким режимом в Україні. „Вісник ОЧСУ” — єдиний в З'єднаних Статах місячник, що стоїть на становищі Українських Організацій Визвольного Фронту, не дістас жадних сторонніх дотацій і утримати його можуть лише Управи його Відділів та Членство. Чи всі ми це собі як слід усвідомлюємо?

ДЕРЖАВНИЙ ДЕПАРТАМЕНТ ЗАСУДИВ ПЕРЕСЛІДУВАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ДИСИДЕНТІВ

ЦК АВН розіслав членам Конгресу документацію про арешти і переслідування українських дисидентів — ув'язнювання їх в концтаборах і тюрях. Сенатор Нью Йоркського стейту Джекоб К. Джевітс звернувся до Державного Департаменту із запитом про становище Уряду до ситуації в Україні. В своїй відповіді Державний Департамент заявляє:

„Ми гостро засуджуємо тиск советської влади, спрямований на обмеження національних, релігійних і культурних свобод окремих осіб і груп в Україні. Уряд ЗСА засуджує їх арешти, як порушення основних людських прав, забезпечених Універсалною Декларацією ОН і самою ж советською конституцією. Запевняємо пана Стецька в тому, що зусилля українського народу, а також різних советських меншин забезпечити собі людські права і гідність мають нашу підтримку. Однаке, советський уряд відкидає всі заходи офіційної чужинецької інтервенції в справі переслідувань за їхні релігійні чи політичні переконання. Тому заклики до таких міжнародних форумів, як ОН, це особливо ефективні методи звернення світової уваги на їх долю. Це ми старалися робити”.

Досі, на жаль, старання американського Уряду, як відомо, не мали успіху. Навпаки, після повернення Брежнєва із ЗСА до Москви КГБ повело ще жорстокіший терор проти уярмлених московським більшевизмом народів.

ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ ВІДДІЛУ ОЖ ОЧСУ В НЮ ЙОРКУ

15 квітня ц. р. в домі УВФ відбулися Річні загальні збори Відділу ОЖ ОЧСУ в Ню Йорку.

Збори відкрила голова Відділу Д. Степаняк молитвою. Обрано президію в складі: голова (відпоручниця ГУ ОЖ) М. Нестерчук, заступниця С. Чорна і секретарка Л. Костик.

Звіти з діяльності Відділу склали: секретарка М. Коваль, касирка Д. Магаль, референтки: суп. опіки А. Кульчицька і культ освітня М. Лозинська, в доповненні голови Д. Степаняк.

Відділ співпрацював з іншими організаціями УВФ та Об'єднаним Комітетом, брав активну участь у спільніх маніфестаціях-протестах проти московсько-більшевицької саволі в Україні. На петицію до Президента перед його від'їздом до СССР зібрано 1,000 підписів.

Влаштовано „Просфору”, „Запустн-веселий вечір” з участию артистів українських театрів І. Кононів, В. Калин та гумориста С. Магмета. На сходинах прочитано реферати: „Жінка мисткиня”, „Українська жінка-героїня” та ін.

У відслоненні плити-медалі княгині Ольги у Церкви-Пам'ятнику в Бавнд-Бруку, що її уфундувала ГУ ОЖ, Відділ брав численну участь.

На допомогу братам і сестрам за залізною заслоною, на Дар Любови Блахенишому, на світлицю СУМА в Елленвіллі, на Визвольний Фонд Відділ видлив значні суми.

Господарча референтура влаштувала Різдвяний та Великодній базари. Членкині ОЖ були зайняті при польової кухні в часі імпрез у Сумівській оселі в Елленвіллі та на різних імпрезах, влаштованих Організаціями Визвольного Фронту.

За Контрольну комісію звітувала Л. Костик, стверджуючи, що діловодство Відділу було проваджене в найкращому порядку, та поставила внесок на уділення абсолюторії уступаючій Управі.

В дискусії забирали голос: С. Ганущак, М. Лозинська, Б. Чарторийська, Д. Степаняк.

По дискусії уділено абсолюторію уступаючій Управі. Від ГУ ОЖ ОЧСУ привітала присутніх М. Нестерчук.

Привіти склали представники ООЧСУ, АБН, СУМА, хору „Жайворонки” та ТУСМ.

Нову Управу обрано в складі: голова — Д. Степаняк, заст. голови — М. Твердовська, секретарка — Б. Чарторийська, касирка — Д. Магаль, культ.-освітня і пресова — М. Лозинська, організаційна — М. Василік, супл. опіка — К. Пліщак і А. Волович, господарча — А. Кульчицька, вільні члени: М. Коваль, М. Пенджола, В. Харук, М. Мачула і П. Кузьмович.

Контрольна комісія: Л. Костик, С. Чорна, М. Дзундза, С. Бартко і І. Сорока.

Збори закрито відспіванням національного гимну.

М. Лозинська

ДО УКРАЇНЦІВ, У СВІТОВОМУ РОЗСІЯННІ СУЩИХ

Резолюції, схвалені учасниками панелю-віча, присвяченого иницієнню української духовної культури і русифікації України.

Учасники віча-панелю 3-го червня 1973 року в Нью Йорку, що на ньому панелісти проф. Іван Вовчук, ред. Вячеслав Давиденко і модератор проф. д-р Микола Чировський всесторонньо насвітили методи, форми і цілі звірячого иницієння Москвою української культури та її творців, визнають, що на акцію Москви мусить прийти зорганізована протидія всього українства у вільному світі. Ця протидія повинна вестися в двох аспектах — політичному, безупинним інформуванням вільного світу про злочинства Москви, і культурному, наполегливим скріплюванням, розбудовою і підвищуванням культурних досягнень українства у вільному світі.

Відносно культуротворчої дії вільних українців учасники віча-панелю визнають за необхідне:

1. Плекати культурні традиції українського народу і передавати любов до них молодшим поколінням.

2. Морально і матеріально допомагати нашим культуротворцям збагачувати наші духові надбання своєю творчістю, що в майбутньому може стати поповненням тягlosti нашої культури, нищеної московським займанцем.

3. Втягати в культуротворчі процеси обдаровану молодь, даючи їй змогу виявляти свої таланти у всіх галузях мистецтва. Творення і споживання високого рівня культури для молодших поколінь поза батьківщиною спроможне витворити той духовий клімат, що в ньому буде формуватися і зріти національна свідомість, гордість і почуття принадлежності до української спільноти.

4. Створити з культурних досягнень української людини в діяспорі свідчення перед вільним світом про нашу національну зрілість і повноцінність, а в її своєрідностях і пов'язанні з культурними традиціями цілого народу свідчення про те, що українське суспільство у світовому розпорощенні є і залишиться живою часткою національного материка.

5. Стверджити, що багатограність проблеми духової культури у збереженні нашої національної субстанції в діяспорі та значення її як фактору боротьби за українську правду визначує цій проблемі перше місце з-поміж усіх проблем, що хвилюють наше суспільство і наснажують його до громадської активності.

6. Допомагати Раді для Справ Культури при СКВУ здійснювати її пляни, які мають на меті практично реалізувати величне призначення духової культури в житті і місії українства.

7. Включити всю пресу в акцію найвищого посилення культуротворчої дії публікуванням статей і коментарів стосовно скріплювання і розбудови культурного фронту.

8. Признаючи найвидатнішого публіциста в Україні Валентина Мороза символом нескореної, героїчної української людини, яка кинула московській ворожій потузі гордий виклик „що ж, будемо битись”, здійснити резолюцію ХІ Конгресу УККА і всіма можливими засобами старатися добитися його кандидатури до нобелівської нагороди...

СКЛАДАЙТЕ ДАТКИ

НА

ПРЕСОВИЙ ФОНД „ВІСНИКА”

НОВІ ПІДСТУПИ СОВЕТСЬКОЇ АГЕНТУРИ

Ні для кого не є секретом, що советські амбасади в країнах західного світу, крім дипломатичної діяльності, ведуть передусім діяльність шпигунську і провокаційну. Сотнями доказів стверджено, що самі амбасадори можуть бути підлеглими своїх шоферів-резидентів КГБ, а звичайні машиністки амбасади можуть виконувати роль керівників шпигунської сітки. Все це речі загальновідомі.

А от недавно розгорнули советські амбасади новий рід діяльності, тим разом проти антикомуністичних еміграцій. Шита ця діяльність грубими нитками. Наприклад, Інформаційний відділ амбасади ССР у Вашингтоні вислав до редакцій українських „буржуазно-націоналістичних” газет листа з повідомленням, що він одержав від Ніколая Варварцева, кандидата історичних наук і співробітника Інституту історії Академії Наук Української ССР з проσбою „передати її до одного з емігантських видань”. І, виконуючи таку незвичайну проσбу, третій секретар амбасади Юрій Тімохін ту статтю розіслав по редакціях українських газет.

В цій жалюгідній статті-агітці „кандидат історичних наук” виступає проти американських вояків українського походження, які, мовляв, брали участь в „агресії проти в'єтнамського народу”. Він обурюється, що в націоналістичній пресі „курять тиміям” тим воякам, які перейшли вишкіл у „парамілітарних таборах” СУМА. Наприклад, пише він, „з помпою відзначаючи нагородження „срібною зіркою” сержанта парашутон-десантної бригади Лева Ласовського, журнал „Крилаті” підкresлював, що був він членом СУМА”.

„Кандидат наук” з люттю накидається на „Організацію Оборони Чотирьох Свобід України (ООЧСУ), що в філію ОУН в ЗСА і поширює наклепницьку антисоветську літературу”, як „одного з проповідників мілітаризму” називає УККА і його президента проф. Л. Добрянського, що „в одному хорі виступає з ватажком бандерівського угруповання ОУН Ярославом Стецьком”. І з виразною прихильністю до автора цитує з книжки Андрія Білинського „Світ і ми” слова, що провідники ОУН завжди розглядали „масу як гарматне м'ясо, підготовляючи її до максимальних жертв”.

Недавні події в Австралії, де в сумівському таборі поліція переводила ревізію, шукаючи зброї і вияснюючи характер цієї організації, чи не є вона „парамілітарною”, дивним чином збігаються з такими словами „кандидата наук” Варварцева в його статті, поширюваній амбасадою ССР у Вашингтоні: „Не обмежуючись реторикою, націоналісти активно займаються підготовкою молоді до війни. В Америці, Канаді, Англії, Західній Німеччині і ряді інших країн вони створили воєнізовані табори, до яких втягають підлітків українського походження”. Отже, річ ясна: советські амбасади діють синхронізовано, уживаючи про-

вокацій, брехні і доносів на українську еміграцію, щоб скомпромітувати її в очах місцевих владетей.

До нових способів советської пропаганди і нових підступних заходів советської явної і тасмної агентури українська політична еміграція мусить бути належно підготовлена, щоб давати їм рішучу відсіч, розкриваючи ворогів у всіх тих країнах, де знайшла вона собі другу батьківщину.

ВЕЛИКОДНІЙ БАЗАР В АМСТЕРДАМІ

У місцевій англомовній газеті подана широка інформація про Великодній Базар, зорганізований Відділом ОЖ ОЧСУ в Амстердамі. В цій інформації автор Сем Зурло пише про „чарівні українські звичаї, які беруть свій початок ще з дохристиянських часів”, захоплено відзывається про наші мистецькі вироби: вишивки, кераміку, про передаване з покоління в покоління мистецтво писання великоцінних писанок.

Автор інформації, не без поетичного хисту, розшифрує символіку, закладену у візерунки українських писанок і зв'язані з ними цікаві традиції та забобони. — „Членкині Амстердамського Відділу ОЖ ОЧСУ по-мистецькому демонстрували писання писанок під час спеціального показу”, — говорить автор. Згадав він також про святкування українського Великоднія, Квітної Неділі, про „розговінні” після Великодньої Служби Божої, про традиційну гру-катання яєць, перелічів і страви, що подають у нас господині на Великдень.

Статтю ілюстровано знімками нашої молоді в національних строях за писанням писанок і двох пань — Олени Варшони і Стефанії Пащак біля розкішно влаштованого великоцінного столу.

Н. Н.

На те її собака

— Чому, бабусю, у кози є роги, а в собаки нема?

— Собака її так відгавкається.

У фотоательє

— Років двадцять тому ви зробили мені фотокартку, на якій я виглядала молодою і вродливою, а зараз я вийшла, немов бабуся. Яка тому причина?

— Фотоапарат постарів, — відповів фотомайстер.

З ЛИСТІВ ДО РЕДАКЦІЇ

Шановна Редакція!

Чи читали Ви в ч. 12 з 17 червня в чикагському „Українському Житті” підписану псевдонімом Аркадія Таврійського статтю п. н. „Еміграційні національні трутні”? Там є такий вартий уваги уступ:

„Уже найвищий час, щоб закінчити традиційне жебрацтво, тобто виманювати від наших людей тяжко за-працьовані гроші на різні нікому непотрібні вигадки всяких маніяків, а найвища пора, щоб допомагати їм розбагатіти та здобути засоби для культурного життя. Але, щоб це сталося, треба в цьому напрямі важко працювати. Також залишим Україну та її нарід в спокою, тобто перестаньмо філософувати мужицькими категоріями про пляшування якоєс еміграційної політики визволення, бо Україна не потребує помочі від життєвих невдах та імпонтентів. Україна без помочі еміграційських плачок і голосільниць сама створила сильну державу і має силу-силенну різних науковиців і всяких спеціалістів-фахівців, які керують дійсною (а не уявною) державою з користю і пожитком для всього її населення”. (Підкреслення всюди мої — В. С.).

З пошаною до Вас, В. Струк

Клівленд

Відповідь Редакції: Цю статтю ми також прочитали без будь-яких застережень збоку редакції „Українського Життя”. Входить, що вона признає, що УССР створив сам український народ, а не московська окупантська влада, що це є дійсно держава, а не московська колонія і що керують нею „з пожитком для всього її населення” спеціалісти-фахівці типу Щербицького, і то незалежно від Москви. Такі статті можете знайти в кожному числі „Вістей з України”, що їх розсилає задурно з східного Берліну відомий Комітет для зв’язку з українцями за кордоном. Тож нічого нового в ній немає.

АКАДЕМІК САХАРОВ ПРО СОВЕТСЬКИЙ РЕЖИМ

Світовою сенсацією останнього часу було інтерв’ю з кореспондентом шведської телевізії академіка А. Сахарова, конструктора советської водневої бомби і автора пересланої до Верховного Совету СССР „Записки”, в якій він пропонує докорінні зміни в советській системі, щоб уникнути світового атомового катаклізуму і врятувати СССР від загибелі. В цьому інтерв’ю акад. Сахаров піддає надзвичайно гострій критиці советський соціально-політичний уклад. З певних джерел відомо, що акад. Сахарова вже усунено з Академії Наук СССР, а його дочку

позбавлено праці в науковій установі, де вона працювала. Нижче подаємо в скороченні це інтерв’ю одного з найвизначніших советських науковців і організатора не визнаного владою Комітету за права людини.

Питання: Що таке соціалізм?

Сахаров: Спочатку я думав, що розумію його, але потім почав сумніватися, що він являє собою в дійсності щось інше, а не тільки пусті слова, пропаганду для внутрішньої й зовнішньої політики... Соціалізм не приносить нічого нового. Це тільки крайня форма розвитку капіталізму, як це вже має місце в ЗСА і інших західних країнах. У нас, однаке, він досяг значно вищого ступеня монополії. Тому нема чого дивуватися, що ми — з якісної точки зору — стоїмо перед тими самими проблемами, з якими стикається капіталістичний світ: із злочинністю і відчуженням. Наше суспільство тільки представляє собою крайній випадок — з максимальною несвободою, з максимальною ідеологічною жорстокістю і — що особливо підкреслюється — воно являє собою суспільство з максимальними претензіями на те, що воно — найліпше суспільство, яким воно аж ніяк не є.

Питання: Які, на вашу думку, найбільші вади советського суспільства?

Сахаров: Головно — несвобода, бюрократизм панівної системи, нечувано нераціональна робота управління, виїмковий клясовий egoїзм управління, яке прагне тільки до того, щоб підтримати існуючу систему... Вся соціальна робота скеровується на те, щоб позірність видати за дійсні факти. Це стосується однаковою мірою як до системи освіти, так і до медичної опіки. На Заході люди часто нам говорять: „У вашого суспільства багато недостач, але, в кожному разі, у вас безоплатна медична опіка“. По суті, вона не більше „ безоплатна“, як у більшості західних держав, а часто коштує значно більше. До того ж пересічний рівень медичної обслуги дуже низький. Щождо системи освіти, то поставлена вона дуже незадовільно, а вчителі перебувають у дуже тяжкому положенні.

Питання: Чи не думаете ви, що советське суспільство являє собою клязове суспільство?

Сахаров: Наше суспільство відрізняється, в кожному разі, високою мірою відсутності рівності. Це навряд чи можна назвати клясовою структурою, бо воно має свої особливості.

Питання: До того ж воно відрізняється і несправедливістю?

Сахаров: Так, несправедливістю в багатьох відношеннях. Наприклад, існують несправедливі різниці поміж міським і сільським населенням. Колгоспники — щоб навести лише один приклад — не мають паспортів. Вони фактично прикріплені до свого місця замешкання, до свого колгоспу, який можуть покинути лише за згодою свого начальства. Москва і інші великі міста знаходяться в упривілейованому положенні щодо товарів, побутового обслуговування, культурного життя...

Питання: Які особливі права мають члени партії?

Сахаров: Вони користуються величими привілеями, наприклад, у системі санаторіїв, медичної опіки, користуються привілеями через свої зв'язки. Всі керівні посади відкриті тільки для членів партії... Можна з певністю сказати, що у нас існує партія, подібна до „Партії”, яку змалював Орвелл у своєму творі „Колгосп тварин”. З матеріальної точки зору партійці та-кож користуються величими вигодами.

Питання: Чи спроможні зовнішні сили чого-небудь добитися?

Сахаров: Ми не знаємо точно, яку позицію займає зовнішній світ. Де тільки можливо, зовнішній світ приймає правила гри в нашій країні — і це дуже сумно. Але той факт, що ми перериваємо нашу 50-річну ізоляцію, може з часом мати позитивні наслідки. Все ж дуже тяжко передбачити, як все це розгорнеться. Щоразу, коли ми одержуємо допомогу іззовні, ми питаемо себе, чи йдеться тут про бажання допомогти нам, чи про капітуляцію, про гру, яка служить тільки власним інтересам Заходу і в якій ми граємо ролю тільки розмінної монети?

Питання: А як з внутрішніми силами в самому Сovетському Союзі?

Сахаров: В Советському Союзі, звичайно, відбуваються певні процеси, але вони відбуваються так непомітно і в такій темряві, що годі передбачити будь-які позитивні зміни або навіть будь-які зміни взагалі. Ми розуміємо,

що в такій великій державі, як наша, ніщо не може бути повсюди однаковим, але те, що в ній відбувається, майже неможливо охопити через відсутність інформації і контакту поміж населенням. Ми знаємо, що націоналістичні тенденції в окраїнних частинах нашої країни дуже сильні, але дуже тяжко встановити, чи можна їх вважати в усіх випадках позитивними. Так, наприклад, на Україні ці тенденції тісно звязані з прагненнями до демократизації. Те саме спостерігається в Прибалтиці, де релігійні і націоналістичні тенденції виразно перейняті вимогами демократизації. В інших місцях становище, можливо, зовсім інакше.

Питання: Отже, ви настроєні скептично?

Сахаров: Я настроєний скептично у відношенні до соціалізму. Звичайно, можна було б відкрити позитивний варіант його, але назагал розвиток нашої держави привів радше до руйнівських явищ... Тому нам тепер приходиться пожинати дуже прикрі овочі — виснаження, апатію, цинізм...

Питання: Отже, ви сумніваєтесь в тому, що можна буде щось відправити в советській системі?

Сахаров: Якби не було ідеалів, то зникла б усіяка надія... Крім того ми не знаємо, чи не існує дійсних можливостей співпраці між нашою країною і зовнішнім світом... Історія нашої країни має послужити як пересторога для західніх країн, щоб вони уникнули історичних помилок розвитку, в яких винна наша країна.

Питання: До чого ви прагнете? Чи ви хочете бути активним у суспільній праці?

Сахаров: Так. Я виклав свої уявлення про ідеал в „Меморандумі” 1968 року, зокрема в зверненні до Верховного Совету...

Питання: Що треба зробити в першу чергу?

Сахаров: Я вважаю, що наша система своїми внутрішніми силами нічого не може зробити або може зробити дуже мало.

В першу чергу треба зліквідувати ідеологічну одержимість нашого суспільства. Ідеологічна структура, яка в своїй суті антидемократична, означає глибоку трагедію для держави... У нас державний соціалізм обмежує особисту ініціативу навіть там, де вона може привести до успішних наслідків... Звуження

особистої ініціативи і свободи позначається надзвичайно негативно на рівні життя, а також робить життя нудним і сумним. Це стосується до особистої ініціативи в галузі споживання, медичної опіки. Монополія державного керівництва через партію досягла у нас таких меж, що навіть самі керівники прийшли до висновку, що так далі неможливо, що уряд став неефективним.

Чого ще треба? Треба більшої публічності і прилюдності. Треба контролі над державним апаратом. Однопартійна система недосить елястична.

Нам потрібні загальні вибори без занадто великого числа кандидатів. Потрібна також реформа преси. Сьогодні газети у нас такі однакові, що їхна інформаційна вартість майже знищена.

Щодо розумового життя, то його у нас, по просту кажучи, нема. Роля інтелігенції у нас зазнала безглуздого пригноблення. Інтелігенти заробляють не більше як фізичні робітники. Їхній рівень життя дуже низький. Відношення до інтелігенції вороже. Антиінтелігентська атмосфера веде до того, що інтелігенти праг-

нуть замкнутися в найвужчій спеціалізації або ведуть подвійне життя — на місці своєї праці і вдома. Література у нас сіренка, має офіційний святковий характер, викликає нудьгу.

*

З цього інтерв'ю із найвизначнішим представником російського демократичного руху, що тепер з наказу ЦК КПСС ліквідується в корені, видно, що цей рух має свою ціллю лише поліпшення, а не повалення,sovets'kого режиму і взорується в основному на західні демократії. Національне питання, що є тепер в СССР, а зокрема на Україні, одним з найдошукливіших для режиму, представники цього руху майже цілковито ігнорують, хоч признають, що „націоналістичні тенденції дуже сильні” і „тісно зв'язані з прагненням до демократизації”. Відповіді акад. Сахарова на питання шведського кореспондента видаються цілком щирими, і, як російський єдинонедільник, він виразно застерігається, чи „можна /націоналістичні тенденції/ вважати в усіх випадках позитивними”. На жаль, деякі наші політичні угруповання вже готові програму російського демократичного руху взяти на свій прапор.

ТРОХИ ГУМОРУ

Чи варто дякувати?

Студент, закінчивши університет і прощаючись із своїм професором, ввічливо подякував за все добре, а потім додав:

— Вам я зобов'язаний усім, що знаю.
— Даруйте, — відповів професор так само ввічливо, — чи варто дякувати за таку дрібницю!

Куди біжини?

— Куди ти біжин?
— Та ось купив дружині капелюха і хочу встигнути додому раніше, аніж зміниться мода.

Прийдіть, куме, завтра

Зайшов якось кум до куми, а вона якраз вареники варила. Подумала, що кума прийдеться частувати, і жаль вареників стало. Ось вона й каже:

— Куме, а чи ви любите вчораши вареники?
— Любли.
— То прийдіть, куме, завтра.

Знає такого верблюда

Чоловік: — Ти знаєш, жінко, що верблюд може сім днів робити і нічого не пити?

Жінка: — Овва! Я знаю такого верблюда, що сім днів п'є і нічого не робить.

Покинув курити

— Я так багато начитався про шкідливість курення тютюну, що це поденервувало мене і я вирішив щось зробити.

— Покинути курити?
— Ні, читати.

В перший раз

Інструктор питав новачка-парашутиста перед першим стрибком:

— Якщо ви порахуєте до 10, смикнете кільце, а парашут не розкриється, що далі робитимете?

— Рахуватиму спочатку.

Згадала

Стюардеса оголосила пасажирам:

— Літак летить на висоті шість тисяч метрів, температура повітря 30 ступнів морозу.

— О Боже! — вигукнула бабуся, — це ж мої курчати вдома померзнути!

ЧОМУ СУЧАСНА МОЛОДЬ ВІЩА ЗА СВОЇХ БАТЬКІВ?

Певної відповіді на це питання наука не дає. Д-р Геррі Шапіро, професор антропології Колумбійського університету і колишній президент Американської Крайової Академії Наук, заявляє, що мужчина, зростом на 7 стіп, який нині вважається за гіганта, буде вважатися за людину нормального зросту в середині наступного сторіччя. Жінки, каже він, також будуть вищими — пересічно 6 стіп.

Проф. Шапіро, стверджуючи, що чоловіки й жінки тепер куди вищі, як іхні предки, не сумірюється, що і в наступних поколіннях продовжуватимуть вони „рости”.

Проф. Шапіро не погоджується з аргументами інших науковців, що вищий зріст сучасна молодь завдячує ліпшому харчуванню. Згідно з його теорією, таке явище треба пояснювати тим, що сучасна людина в Америці, Німеччині, Франції та інших країнах стає „номадом” і, постійно подорожуючи, одружується або виходить заміж з особами з-поза своєї вузької громади, а таке перемішування сприяє вищому зростові іхніх дітей. Пересічний зріст мужчини в XIX сторіччі становив 5 стіп і 5 цалів, а тепер — 5 стіп і 8 цалів. Проф. Шапіро передбачає, що наприкінці цього сторіччя висота пересічного американця становитиме 6 стіп.

Проф. Шапіро, очевидно, має рацію, не погоджуючись із своїми опонентами, бо в минулих сторіччях діти з багатьох родин, отже добре харчовані, не виростали вищими за своїх однолітків з бідних родин. Натомість деякі науковці висувають свою власну теорію: збільшенну наявності, внаслідок атомових випробувань, двоокису вуглецю, який, прискорюючи ріст людського організму, рівночасно послаблює міцність його кістяка. Отже, вищі за своїх батьків діти, твердять ці науковці, не є сильнішими за них фізично.

ЛІКАРЮ, ІЗЦИЛИСЯ САМ

Редакція торонтських „Нових Днів” (за березень ц. р.) в „Огляді нашої преси”, журячись занепадом літературної української мови на еміграції, наводить у цій справі голоси „авторитетів”, зокрема з „Українського Голосу” (Вінніпег). От для прикладу, цей „авторитет” пише:

„...Хто хоч трохи розуміється на українській літературній мові, то йому не важко побачити, що в нас українська мова у вільному світі вдало більшому загоні, ніж в Україні...”

Українець, який російської мови не знає, напевно цього речення не второпас. А чому? А тому, що по-українському слово „загін” означає: військовий відділ, може означати також ділянку поля і місце на річці, де вода тече повільно. А по-російському слово „загон” означає дію — заганяння чогось чи когось або занехаяння чи занедбання чогось чи чогось.

Виходить, автор, який хоче повчати людей, як правильно говорити й писати по-українському, сам думас по-російському.

К. Чук

НОВЕ АНГЛОМОВНЕ ВИДАННЯ

Уже є в розпродажу цінне видання в гарній твердій оправі

„УКРАЇНСЬКИЙ ВІСНИК” Ч. IV

„Самвидав” з України, сторінок 200, з фото-знямками Алли Горської, Валентина Мороза, Василя Симоненка й інших, з поезіями у перекладі відомої англійської поетеси Віри Річ, з поясненнями проф. д-ра Миколи Богатюка (ЗСА), з індексом, зробленим у Пресбюрі АБН-у, видання ПРЕСБЮРІ АБН-у, Мюнхен, Цеппелінштрассе 67; англомовне видання зроблене з українського тексту, оголошеного в місячнику „Визвольний Шлях”, Лондон 1971 р.

„УКРАЇНСЬКИЙ ВІСНИК” ч. IV вміщує низку документів про сл. п. Аллу Горську, про судові процеси в Івано-Франківському і мужні заяви в обороні переслідуваних; твори Валентина Мороза, Ігоря Калинця, Григорія Чубая, Василя Симоненка, промови Івана Світличного, Євгена Сверстюка, Івана Дзюби, Миколи Негоди; хроніку переслідувань у різних областях України, поему Святослава Караванського, мученика Владімірської тюрми, список українських політ’язнів та інш.

Кожен український патріот повинен набути цю книгу і передати її політкам і науковцям у вільному світі. ЦІНА — ШІСТЬ доларів.

З повною підставою

— Чому твій маленький братік так кричить?

— А чого ж йому не кричати? Якби ви не мали волосся і зубів, якби ноги вас не тримали, а руки не слухались, ви б ще так кричали.

ІВАН СТОЦЬКИЙ

„КЛЕПАЧІВСЬКИЙ РЕЙД”

П О В І С Т Ї З Ч А С І В У П А

180 стор., 70 ілюстрацій у тексті, тверда обкладинка в полотняній оправі з золотими витисками та кольоровою обгорткою.

Мистецьке оформлення та ілюстрації

Михайла Михалевича.
Видавництво ЦУ СУМ, Серія „Юнацької Бібліотеки” ч. 2.